

Festes *Aldaia* 2023

AJUNTAMENT
D'ALDAIA

Edita:

Ajuntament d'Aldaia

Alcalde:

Guillermo Luján Valero

Regidora de Festes:

Mónica Trujillo Adriá

Clavaris del Crist 2023:

Elecció i coordinació dels articles

Col·laboradors:

Marta Usedo
Eugeni Chillida
Francesc Martínez
Clavaris del Crist 2023
Estudis Villena
José María Nieves
Santi Ruiz

Concepte i disseny:

Daniel Camp

Il·lustracions:

Estela Císcar

Impressió:

Arts Gràfiques García Besó

Sumari

Saluda de l'alcalde Guillermo Luján	4
Saluda del rector	5
Saluda dels Clavaris del Crist	6
Saluda de les Clavariesses de la Mare de Déu de l'Assumpció	8
La Baixà del Crist d'Aldaia declarada Festa d'Interés Turístic Provincial de la Comunitat Valenciana	10
Entrevista al ilustre Dr. Guillem Porta	18
Tribunal del Comuner	20
Costums i devoció al patró d'Aldaia	26
La cofradía del Stmo. Cristo de los Necesitados	27
Va succeir un 4 d'agost	28
L'adeu de l'Orquestra Modena	32
Rutter visita Aldaia	34
La explosión de una fábrica de dinamita	36
Un any en imatges	43
Programa d'actes	49

Saluda **de l'alcalde**

Guillermo Luján Valero

Ens trobem ja immersos plenament en les nostres Festes Majors. Actes no en falten.

Tot això no seria possible sense la participació i la implicació de tot el teixit associatiu del municipi. És realment un motiu d'orgull comprovar any rere any com les persones i els col·lectius del nostre poble es mobilitzen per a mantindre viu el pols de la nostra cultura i de les nostres tradicions, braç a braç i de la mà, amb l'objectiu que les

nostres Festes Majors siguin cada dia més grans. En el treball en equip trobem el vertader orgull de ser ciutadans i ciutadanes d'Aldaia.

El nostre és un poble amb una gran història que han escrit els nostres avantpassats. Este és el llegat que ens unix, el dels nostres majors, ens fa reunir-nos i disfrutar junts dels dies més grans. Els aldaiers i aldaieres hem sabut traure profit d'aquelles coses que ens diferencien d'altres pobles i que ens fan únics i especials, des dels actes més tradicionals com la Pujà, el Cant de la Carxofa o la Baixà de Crist, enguany declarada Festa d'Interés Turístic Provincial i, sense cap dubte, el major emblema de les nostres Festes juntament amb les noves activitats que es consoliden any rere any, com el Festival Cinturó Jove Fest.

Vos convidem a que no perdeu l'oportunitat de viure intensament els dies que tenim per davant. Des de l'Ajuntament hem preparat un programa de festes molt complet i variat, pensat per a tots els públics i per a tots els moments, i que

esperem que siga del vostre gust. Hi ha activitats de tot tipus: culturals, esportives i d'oci, mantenint els actes més tradicionals i donant també a les noves tendències i gustos d'un poble com el nostre, que no para de créixer i evolucionar amb el pas del temps.

Estos dies podrem disfrutar de l'espai públic en bona convivència i harmonia, amb respecte cap a totes les persones i totes les opcions. Aldaia és un poble que viu cada moment amb la intensitat adequada, sabem crear un ambient de diversió i festa combinat amb un esperit de concòrdia i tolerància, i rebem amb els braços oberts a totes les persones que cada any venen a compartir amb nosaltres estos dies d'alegria.

Sentim que la nostra cultura i les nostres tradicions són el nostre orgull de poble. Que passeu unes molt bones festes!

*Guillermo Luján Valero
Alcalde d'Aldaia*

Saluda **del rector**

Francisco José Furió Alcover,
Rector de les parròquies d'Aldaia

Benvolguts germans en el Senyor:

Quina alegria poder tornar a dirigir-me a tots els aldaiers i especialment quina alegria, tindre la possibilitat de tornar a celebrar eixos dies tan esperats, tan especials i tan volguts per tots. En els que honrem al nostre patró el Santíssim Crist dels Necessitats. Son dies molt grans plens de fe i devoció a on expresseu allò que vivim, o al menys intentem viure durant tot l'any: la nostra creença, les nostres conviccions i valors, les nostres tradicions. Es posa de manifest el nostre ser comunitat, ser poble, la germanor, i el ser fills de una historia. Son dies en els no només fem festa, exterioritzem els nostres sentiments i heu passem d'allò més be, sinó que a demés sempre fem, implícitament, un sentit homenatge als que ja no estan entre nosaltres: els nostres avantpassats (una mirada al cel plena de gratitud i enyorança, plena de fe, esperança i estima).

Vos convida a gaudir de unes festes patronals plenes de alegria i germanor. Anem a demostrar una volta més que podem complir amb les tradicions i al mateix temps passar-ho de allò més be, emparant-nos baix la protecció dels sants Abdó i Senent (sants de la pedra, patrons de Aldaia) i del Santíssim Crist dels Necessitats (Patró principal). I a demés sense oblidar mai per a tots els que formem part de este poble, especialment dels "necessitats", tant el nostres majors, com els malats, aquells que viuen la horrible realitat de sentir-se sols, les famílies que heu estan passant mal per motius econòmics i també, els necessitats del esperit: gent que pateix depressió, malalties mentals varies i com no aquells que no troben el camí de la felicitat i es senten perduts per no trobar sentit a la seua vida. Que sapient tots els necessitats de qualsevol tipus que poden contar en la nostra ajuda i oració. Davant la imatge del

Santíssim Crist dels Necessitats preguem per tots ells.

Una menció especial es mereixen els Clavaris del 2023, un grup de gent que com bons valencians "Pensat i fet" donaren un pas en davant per fer esta festa. Moltíssimes Gracies!!! El Santíssim Crist dels Necessitats (Tot per ell) vos recompense el esforç fet en este any i continue beneint-vos a tots, de manera especial a les vostres famílies. Gracies de tot cor!

Agrair també a tots els qui col·laboren en fer possible esta festa tant esperada, Confraria, associacions i tots aquells que aporteu el vostre granet d'arena. Gracies! I una menció especial al nostre Ajuntament, especialment a la regidoria de festes, per la seua disponibilitat per a que tot vaja de allò més be.

Bona festa per a tots.
El vostre retor

Francisco José Furió

Saluda dels **Clavaris del Crist 2023**

CLAVARIS DEL CRIST DELS NECESSITATS ANY 2023

CLAVARI MAJOR
· Enrique Andrés Bonet

- Pedro Aracil Sanmartín
- David Aragall Sanchis
- José Bonet Navarro
- Patricio Cabañero Garrido
- Ángel Camp Faulí
- Ramón Casans Pascual
- José María Chuliá Cabotá
- Sergio Embuena Martínez
- Bienvenido Morales García
- Antonio Pinazo Simarro
- Jesús Quereda Palop
- Francisco Ramón Mercader
- Ángel Fermín Sánchez Alarcón

Querido pueblo de Aldaia, ¡ya estamos a las puertas de las fiestas patronales del Cristo de los Necesitados!

Queremos aprovechar la ocasión que nos brinda esta publicación para invitaros a todos a participar en los actos que con mucha ilusión hemos ido preparando a lo largo de este año.

Esta clavaría inició su andadura bajo el lema **“TOT PER ELL; Deixem-se fer”**, considerando las circunstancias actuales de necesidad, salida de pandemia, crisis económica, conflictos bélicos... Todo ello nos conduce a reconocer que el Cristo de los Necesitados es, sin duda, la esperanza de este pueblo, que nos ayuda a transformar nuestra existencia y hace presente a Dios en nuestras vidas. El Cristo de los Necesitados nos ha mostrado el camino, para que, pase lo que pase, vivamos y experimentemos su amor eterno. Confiamos en Él.

Durante este año, hemos vivido con gran devoción la *passejà* por las calles de nuestra población. Hemos sido partícipes de grandes momentos con los más necesitados, compartiendo con ellos su cruz y el misterio de la Fe. Con gran alegría, hemos visitado asociaciones culturales, casales falleros, ermitas, iglesias, como la Iglesia del Cristo

de los Necesitados del Barrio del Cristo, la Iglesia de los Dominicos de Torrent... en todo momento hemos visto como la gente se siente transformada al tener al Cristo cercano a sus domicilios.

Queremos agradecer a la parroquia de Aldaia, a su rector D. Francisco Furió y a sus párrocos D. Miguel y D. Miguel Ángel, por su labor y dedicación de exaltación al Cristo de los Necesitados.

Igualmente, queremos mostrar nuestro agradecimiento muy especial al Ayuntamiento de Aldaia, por su colaboración y ayuda a esta clavaría 2023.

Y por último, pero no menos importante, sin la ayuda de las asociaciones, comercios, empresas y particulares, no habría sido posible realizar todos estos actos que se han programado para el pueblo; por eso os invitamos a participar y vivir con intensidad unas fiestas patronales, disfrutando de la compañía de familiares y vecinos.

Visca el Crist dels Necessitats.

Clavaris del Crist dels Necessitats 2023

Saluda de les **Clavariesses de l'Assumpció 2023**

CLAVARIESSES DE LA VERGE DE L'ASSUMPCIÓ ANY 2023

CLAVARIESSA MAJOR

· Elena Vidal Martínez

- Elena Betoret Valenzuela
- Carmen Camp Faulí
- María José Carboneras Bautista
- Patricia García Guasp
- Amparo Guasp Ferrandis
- Rosa Guasp Planells
- María Paz Mateu Ferrandis
- Rosario Pérez de Fez
- Laura Prieto Sardonís
- María Francisca Sánchez Franco
- María José Taberner Taberner
- Amparo Trinidad Pérez
- María José Tronch González

Quan el sol s'aploma, quan en l'horta canten les cigales, sentim dins dels nostres cors una immensa emoció. Ja vénen les festes! Les nostres festes! Després d'un any de treball, d'esforç i sacrificis, arriba el temps d'eixir als carrers i omplir les places trobant-nos els uns als altres, gaudint de l'harmonia dels sons, la música, les campanes, la traca, l'olor de pólvora i l'alegria que ens dóna vore els carrers engalanats i plens de gent.

Les clavariesses de la Mare de Déu de l'Assumpció vos desitgen unes bones festes, que visqueu en plenitud cada acte, que vos trobeu els uns als altres recordant la nostra identitat que ens caracteritza; som un poble generós, alegre i solidari, amant de les tradicions i al mateix temps obert a la innovació.

Volem donar-vos les gràcies a tots els que heu col·laborat per a fer possible que un any més es pugui celebrar esta festa, i en particular

agrair a l'Ajuntament d'Aldaia, a les Autoritats Eclesiàstiques i especialment al poble d'Aldaia, perquè sense vosaltres tot açò no s'haguera pogut fer.

La Verge de l'Assumpció ens empara i ens protegix des del cel, i com a mare no ens deixa mai. Ella ens ensenya el camí per a trobar a Déu.

Visca la Verge de l'Assumpció!

Moltes gràcies.

Clavariesses de l'Assumpció 2023

La Baixà del Crist d'Aldaia obté la declaració de **Festa d'Interés Turístic Provincial de la Comunitat Valenciana**

Francesc Martínez Sanchis

La Baixà del Crist dels Necessitats d'Aldaia ha sigut declarada Festa d'Interés Turístic Provincial de la Comunitat Valenciana. La Direcció General de Turisme ha acceptat la petició formulada per l'Ajuntament d'Aldaia perquè la Baixà del Crist tinga aquest títol honorífic que aporta més reconeixement, prestigi i notorietat a la festa.

Aquesta declaració ha sigut atorgada per Presidència de la Generalitat Valenciana mitjançant resolució de 25 de maig de 2023, fet que suposa la inscripció de la Baixà del Crist d'Aldaia en el registre especial de festes i itineraris d'interés turístic del territori valencià. Cal recordar que la Baixà del Crist va obtindre l'any 2010 la declaració de Festa

d'Interés Turístic Local, però ara amb l'actual reconeixement provincial la festa més emblemàtica d'Aldaia adquireix més rellevància i una major consideració.

La Baixà és un acte obert al públic, creients o no i de totes les condicions socials i cultures, units en un espectacle de llum, pólvora i color entre una multitud de gent de dins i fora d'Aldaia que presencia l'acte. La Baixà del Crist forma part del patrimoni immaterial o intangible d'Aldaia. És una expressió popular de la ciutadania, un acte col·lectiu en el qual mesclen religiositat popular, la festa del foc i tradició cultural.

ENTRADA A L'ESGLÉSIA

En acabar el castell de focs es reprenen els coets i segueix el recorregut fins a la parròquia de l'Anunciació. Aquest curt trajecte es prolonga perquè la crema de coets es fa més intensa fins que la imatge entra en l'església i en cantar els gojos finalitza l'acte. En els últims anys s'acostuma a entrar la imatge en l'església "de cara al poble".

La Baixà del Crist d'Aldaia té sis característiques singulars de caràcter patrimonial, festiu i cultural que defineixen la seua originalitat i que expliquen la seua declaració com a Festa d'Interés Turístic Provincial. Describim tot seguit aquestes particularitats.

1. Una festa amb més de cent anys d'història

Com és sabut, la Baixà té lloc el dia 5 d'agost en el marc de les festes majors. És una processó de foc en la qual desenes de persones, portant coets lluminosos agafats amb tenalles de fusta, desfilen per davant de la imatge del Crist des de la parròquia del Salvador i la Mare de Déu de la Saleta fins arribar a l'església de l'Anunciació, on els tiradors de coets es paren amb el foc encés deixant passar el Crist

per un túnel lluminós de foc fins a la seua entrada a l'església, on es canten els Gojos del Crist. La primera notícia documental de la Baixà del Crist data de l'any 1920. Tot i que és possible que el trasllat de la imatge del Crist amb coets llançats pels clavaris ja s'havia fet anteriorment, és en el programa de festes de 1920 quan trobem la primera referència escrita sobre aquesta celebració. Un any després, en les festes de 1921, la Baixà comença a celebrar-se el dia 5 d'agost, data que es manté en l'actualitat.

En l'actualitat el recorregut comença a les onze de la nit a la parròquia del Salvador i Mare de Déu de la Saleta fins arribar a l'església de l'Anunciació. En tot el trajecte la imatge va acompanyada pels Portadors del Crist, els Clavaris

del Crist de cada any, l'Associació Corretraca Amics de la Baixà i la ciutadania en general, que van disparant coets precedint la imatge. En el recorregut es disparen centenars de coets, que donen a l'acte lluminositat i grandiositat. La imatge és portada en anda pels Portadors del Crist i altres persones que tenen il·lusió de fer-ho. Tanca la comitiva un grup de músics que interpreta pasdobles, que segons cada any poden ser components de la Unió Musical d'Aldaia, la Banda Simfònica d'Aldaia o la Banda de Cornetes i Tambors del Santíssim Crist d'Aldaia.

Els coets utilitzats en la Baixà són de diversos tipus, destacant el coet comú de quatre eixides, el coetot o coet potent de 12 eixides i el coet de canvi de llum de dos o quatre fases. Quan la processó arriba al temple de l'Anunciació, els tiradors de coets es paren amb el foc encés deixant passar la imatge del Crist per un túnel lluminós de llum i pólvora fins a la seua entrada a l'església, on es canten els gojos al patró.

Cal recordar que per celebrar l'efemèride que la Baixà que a partir de 1921 la Baixà comença a celebrar-se el dia 5 d'agost, l'Ajuntament va organitzar — juntament amb les parròquies i les associacions relacionades amb la festa— un complet programa d'actes culturals sota l'epígraf: 5

d'agost d'un poble: La Baixà ens uneix (1921-2021), entre els dies 22 de juliol i 5 d'agost.

2. La Baixà, festa oberta a persones de totes les creences, cultures i condicions socials

La Baixà del Crist representa un símbol de cohesió grupal i condensador de la identitat col·lectiva del poble d'Aldaia on es mesclen sentiments de devoció, tradició i cultura del foc. De fet, tot i ser una celebració d'arrel religiosa, la Baixà és una festa oberta al públic en general, creients o no i de totes les condicions socials i cultures del món, units en un espectacle de llum, pólvora i color entre una multitud de gent que presència el recorregut.

Aquesta transversalitat fa de la Baixà un acte original i multitudinari.

De fet, la Baixà del Crist s'ha convertit amb el pas del temps en un acte molt participatiu i espectacular. Ha anat creixent en espectacularitat, participació ciutadana i públic assistent, procedent principalment de la comarca l'Horta Sud, València i altres municipis de la província.

Tot i que l'Ajuntament col·labora en la festa, hi ha una desinstitucionalització del fet religiós i, més enllà de les creences religioses, la Baixà és considerada pel poble d'Aldaia un element consubstancial del seu patrimoni cultural immaterial.

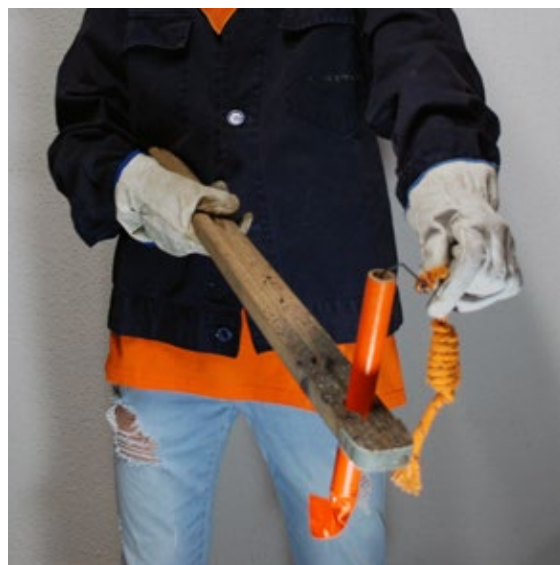
3. La Baixà del Crist, ritual de la cultura valenciana del foc

És ben coneguda l'afició que senten els valencians i valencianes pel foc i la pólvora. D'aquesta passió, que forma part de l'ànima valenciana, ha sorgit l'ús del foc pirotècnic en la Baixà del Crist d'Aldaia. La Baixà esdevé una forma de solemnitzar el moment àlgid de les festes majors dedicades al Crist. Els tiradors de coets, cada any, aconsegueixen emocionar un públic nombrós.

Per a tirar coets en la Baixà sempre s'han utilitzat quatre elements bàsics: les tenalles per aguantar els coets, els caixons per a guardar els coets, els coets pròpiament dits i una vestimenta adequada de

protecció personal. Els tres tipus de coets elementals que s'utilitzen en la Baixà del Crist són els següents: coets normals (4 o 6 eixides), coets de colors (4 o 6 eixides d'un a tres canvis + coet bomber de dos canvis més candela), i el coetot de color de 12 eixides.

L'Associació Corretraca Amics de la Baixà i l'Agrupació Local Municipal Foc Tradicional Aldaia gestionen l'organització i les mesures de seguretat del foc en la festa, d'acord amb la normativa vigent sobre l'ús de la pirotècnia. Per a garantir la participació dels tiradors seguint unes normes de seguretat, totes les persones participants en l'acte estan registrades en l'Agrupació Local Municipal Foc Tradicional Aldaia i tenen el carnet de Consumidor Reconegut com

a Expert (CRE). L'ús del foc dona a la Baixà del Crist una diversitat d'expressions multisensorials que evocuen tradició, imatges, somnis, olors, tectes i companyonia, tot ben combinat i articulad.

4. La Baixà està integrada en la trilogia festiva dedicada al Crist dels Necessitats

Una de les originalitats més significatives de la Baixà del Crist d'Aldaia radica en el fet que aquest acte forma part d'una trilogia festiva unitària en conjunció amb la Processó del Santíssim Crist dels Necessitats i el Cant de la Carxofa d'Aldaia, que se celebren totes tres en honor al patró principal en les festes majors, els dies 5 i 6 d'agost. Actes, tots ells, on trobem una gran implicació de la població local i gran assistència de visitants de fora del municipi. Actes, a més, que es complementen amb manifestacions de literatura popular poètica i música dedicada al Crist.

La processó del Crist dels Necessitats és l'acte de les festes que precedeix al Cant de la Carxofa. La processó se celebra el dia 6 d'agost pels carrers cèntrics d'Aldaia, a partir de les 21.00 hores. El recorregut és precedit per la tradicional enramà de la murta. Color, música i penetrants olors es troben en harmònica conjunció, ja que la carrera processional es cobreix amb una capa de verdor

amb branquetes de plantes i arbustos aromàtics de la terra. La processó del Crist està carregada d'un fort simbolisme bíblic de gran significat teològic en la qual desfilen personatges, símbols i representacions al·legòriques de la Bíblia, acompanyats de música i danses populars. Elements processionals que van ser importats a Aldaia de la festa del Corpus de València a mitjans del segle XIX. En la processó hi participen també col·lectius vinculats a la Baixà, com ara els Clavaris del Crist, els Portadors del Crist i agrupacions musicals locals. Una vegada fet el camí processional i el Crist dels Necessitats arriba a la porta de l'església de l'Anunciació, la imatge del patró d'Aldaia és encarada davant de l'Àngel que li canta el Cant de la Carxofa.

ASSOCIACIONS RELACIONADES AMB LA BAIXÀ DEL CRIST

Clavaris del Crist dels Necessitats d'Aldaia

Associació de Portadors del Santíssim Crist dels Necessitats d'Aldaia

Associació Corretraca Amics de la Baixà

Agrupació Local Municipal Foc Tradicional Aldaia

Unió Musical d'Aldaia (UMA), Banda Simfònica d'Aldaia i Banda de Cornetes i Tambors Santíssim Crist

TRILOGIA FESTIVA DEDICADA AL CRIST DELS NECESSITATS D'ALDAIA

Baixà del Crist dels Necessitats d'Aldaia
5 d'agost

Literatura poètica popular i composicions musicals al voltant del Crist
5 i 6 d'agost

Processó del Santíssim Crist dels Necessitats
6 d'agost

Cant de la Carxofa d'Aldaia
6 d'agost

La processó del Crist dels Necessitats és l'acte de les festes que precedeix al Cant de la Carxofa. La processó se celebra el dia 6 d'agost pels carrers cèntrics d'Aldaia, a partir de les 21.00 hores.

El recorregut és precedit per la tradicional enramà de la murta. Color, música i penetrants olors es troben en harmònica conjunció, ja que la carrera processional es cobreix amb una capa de verdor amb branquetes de plantes i arbustos aromàtics de la terra. La processó del Crist està carregada d'un fort simbolisme bíblic de gran significat teològic en la qual desfilen personatges, símbols i representacions al·legòriques de la Bíblia, acompanyats de música i danses populars. Elements processionals que van ser importats a Aldaia de la festa del Corpus de València a mitjans del segle XIX.

En la processó hi participen també col·lectius vinculats a la Baixà, com ara els Clavaris del Crist, els Portadors del Crist i agrupacions musicals locals. Una vegada fet el camí processional i el Crist dels Necessitats arriba a la porta de l'església de l'Anunciació, la imatge del patró d'Aldaia és encarada davant de l'Àngel que li canta el Cant de la Carxofa.

El Cant de la Carxofa d'Aldaia és una composició musical religiosa en la qual un xiquet o xiqueta, anomenat l'Àngel, situat a l'interior

d'un artefacte amb forma de carxofa invertida, acompanyat de la Unió Musical d'Aldaia i l'Orfeó d'Aldaia, canta la nit del 6 d'agost al Crist dels Necessitats. El cant té lloc davant de la façana de l'Anunciació, en acabar la Processó del Crist, poc abans de l'entrada de la imatge al temple. En aquest precís moment, s'obri l'aparat escènic en forma d'enorme carxofa plantat al carrer i un 'angelet' de blanca vestidura ix de dins i canta al Crist dels Necessitats el motet Glòria a Déu a dalt del cel, entre l'entusiasme i el fervor del públic que aplaudeix emocionat. El document més antic que parla del Cant de la Carxofa d'Aldaia data de 1858. El motet de la Carxofa d'Aldaia va ser compost per Rigoberto Cortina Gallego.

La lletra de la Carxofa d'Aldaia originàriament es cantava en castellà, però a partir de 2001 els Clavaris del Crist van adaptar el cant al valencià, amb unes lleugeres modificacions que la fan més aldaiera. Les comunitats humanes relacionades amb el Cant de la Carxofa són l'Orfeó d'Aldaia, la Unió Musical d'Aldaia, la Confraria del Santíssim Crist dels Necessitats, l'Associació Portadors del Crist dels Necessitats i els Clavaris del Crist dels Necessitats de cada any. Les dues últimes entitats estan igualment relacionades amb la Baixà del Crist.

Igualment, la festa del Crist es nodreix d'una literatura poètica

popular com ara plecs solts, versets, poemets i al·leluies breus o poemes per a ser llançats al poble, sense pretensions literàries formals ni de contingut doctrinal, informatiu o reprovatori. La música és un element important en la festa. A més del Cant de la Carxofa, al llarg història s'han produït un bon nombre de composicions musicals dedicades al Crist dels Necessitats. Composicions interpretades en diferents moments de les celebracions religioses al voltant del Crist. Peces com el Novenari del Crist, els Gojos al Crist, Himne al Santíssim Crist, la marxa triomfal Crist dels Necessitats, la Missa al Santíssim Crist dels Necessitats o obres més recents compostes per Hugo Chinesta com són La Baixà, marxa del foc (2021), Dels necessitats (2015), Confrare (2011) i Sis d'agost (2003).

5. La Baixà, festa participativa amb organització local pròpia que es transmet generacionalment

Altra particularitat de la Baixà del Crist d'Aldaia és la seua orhanització. La Baixà és una festa regida mitjançant sistemes de coordinació, regulació i organització a través de diverses associacions locals, en col·laboració amb l'Ajuntament i les dos parròquies de la localitat. Totes les parts implicades aconsegueixen una autoritat suficient per a generar el consens al voltant d'aquesta emblemàtica festa. Al voltant de la Baixà graviten 7 associacions locals coordinades, cadascuna de les quals s'encarrega d'una faceta concreta de l'acte. Aquestes són les següents: Clavaris del Crist dels Necessitats d'Aldaia, Associació de Portadors del Santíssim Crist dels Necessitats, Associació Corretraca Amics de la Baixà, Agrupació Local Municipal Foc Tradicional Aldaia i les entitats musicals Unió Musical d'Aldaia, Banda Simfònica d'Aldaia i Banda de Cornetes i Tambors Santíssim Crist d'Aldaia.

És precisament la presència continuada en el temps d'aquestes associacions la que ha garantit que la festa tinga una transmissió generacional a través, sobretot, de la tradició oral en la qual s'ha establert un lèxic particular i d'expressions pròpies del valencià

vinculades a la festa del foc i a la religiositat popular. La transmissió de la celebració de la Baixà del Crist acompanya bona part del veïnat des de la infància, tant si és creient com si no ho és. Aquesta és una característica clau per a comprendre el fort arrelament que té aquesta festa a Aldaia. Amb tot això, només cal afegir que la Baixà també provoca un efecte regenerador de l'ordre social perquè vincula les formes de vida del present a les tradicions del passat que conformen la memòria col·lectiva.

Gran part de la vida dels participants de la Baixà del Crist es desenvolupa dins de rituals bàsics de la vida quotidiana, en els quals intervenen no sols col·lectius ciutadans, sinó també la pròpia vida familiar o l'acció d'individus concrets. De fet, els participants en la Baixà associen aquesta celebració a la seua biografia, tant

individual com col·lectiva, de tal manera que s'identifiquen amb ella. Parlem d'elements que formen part de la vida de les persones i del conjunt de la comunitat local, ja que en aquesta festa s'estableixen vincles de germanor. Mostra d'això és l'esforç i la voluntat dels col·lectius ciutadans implicats a mantindre i perpetuar la Baixà, fet que mostra la connexió i la preocupació de la societat aldaiera pel seu patrimoni.

De fet, la Baixà del Crist és caracteritzada per la seua continuïtat en el temps sense interrupció, llevat dels tràgics anys de la Guerra Civil (1936-1939). Comptat i debatut, la continuïtat de la festa al llarg de més d'un segle demostra la connexió i l'interés de la comunitat local aldaiera cap a aquesta celebració. En la Baixà del Crist dels Necessitats, el patrimoni està viu i és manifest.

Entrevista al ilustre Dr. Guillem Porta

Hemos entrevistado a Vicente Guillem Porta, Jefe del Departamento de Oncología Médica del Instituto Valenciano de Oncología, porque es uno de los aldaiers más ilustres de los que nuestro municipio se puede sentir más orgulloso.

Nacido a mediados de siglo pasado en Aldaia, se licenció en Medicina y Cirugía por la Universidad de Valencia (1970-1976) y se doctoró

con la calificación “cum laude” por la misma Universidad en 1989, donde previamente se había especializado en Oncología Médica en 1983. Desde 1977, trabaja como médico en la Fundación Instituto Valenciano de Oncología, donde ha pasado por distintas posiciones: médico adjunto y jefe clínico jefe del servicio de oncología médica desde 2006. Actualmente es el director de oncología de la Clínica Oncomed en el Hospital Vithas 9 de Octubre.

En el ámbito asociativo, es académico Correspondiente de la Real Academia de Medicina de la Comunidad Valenciana desde 2016; académico de la Academia de Ciencias de la Salud Ramon y Cajal; y académico numerario de la Ilustre Academia de Ciencias de la Salud Ramon y Cajal. 2018. También ha sido presidente de la Sociedad Española de Oncología Médica (SEOM) durante 1999-2001; presidente del Comité Técnico Nacional de la Asociación Española Contra el Cáncer (AECC) entre 2002 a 2008; presidente de la Fundación para la Excelencia y Calidad en la Oncología (ECO),

desde 2015-2021; patrono de la Fundación Científica de la AECC, entre 2008 y 2018; director del Plan Oncológico de la Comunidad Valenciana 2002-2005; y miembro activo de numerosas sociedades científicas: ESMO (European Society of Medical Oncology), ASCO (American Society of Clinical Oncology), SEOM (Sociedad española de Oncología Médica), FESEO (Federación de Sociedades Españolas de Oncología), ASEICA (Asociación Española de Investigación en Cáncer) y SESPM (Sociedad española de patología mamaria). Igualmente, ha sido miembro de comités científicos de las revistas médicas: Clinical and Translational Oncology, Oncologia, Annals of Oncology, Excerpta Medica, Oncology digest, Gastroenterología Integrada.

Asimismo, ha recibido numerosos premios como el premio Dr. Gómez Ulla a la Excelencia Sanitaria 2019; al mérito científico de la Generalitat Valenciana en 2012; premio Nacional de Oncología Médica en 2023; premio Valenciano en las Ondas. Onda cero. Y ha sido autor y/o coautor de más de veinte libros de medicina; de más de sesenta

publicaciones en revistas médicas españolas y extranjeras; y de más de doscientas comunicaciones científicas a Congresos Nacionales e Internacionales. También ha sido investigador principal o co-investigador en más de doscientos ensayos clínicos de desarrollo de nuevos fármacos para el tratamiento del cáncer, sobre todo en Cáncer de mama, de Pulmón, tumores Genitourinarios y melanoma maligno.

Vicente Guillem: En primer lugar, me gustaría agradecer a los Clavarios del Cristo que se hayan acordado de mí y me hayan nombrado Aldaiero Ilustre. Para mí es un honor y un placer que se me haya distinguido con este “título” ya que soy de Aldaia, he vivido en Aldaia mis primeros 24 años de vida y siempre me he sentido y siento Aldaiero. Gracias a todos por este reconocimiento que me llena de ilusión y orgullo.

¿Qué son para ti las fiestas del Cristo?

Vicente Guillem: Las fiestas anuales son la máxima expresión popular de cualquier pueblo de España y forma parte importante de la cultura de nuestro país. Realmente te das cuenta de lo importante que es tener un pueblo, tu pueblo, cuando vives fuera de él.

Para mí, como Aldaiero, las fiestas del Cristo de los Necesitados son un referente, ya que de alguna manera me devuelven a mis años de infancia y juventud

y me permiten revivir momentos inolvidables y volver a ver a amigos y conocidos que habitualmente no sueles ver. Desde luego, siempre que puedo acudo a alguno de los actos programados y/o a cenar con un grupo de amigos de la infancia.

¿Qué recuerdos tienes de ellas o de Aldaia?

Aunque las cosas cambian a lo largo de los años y pocas cosas son como eran, hay una serie de aspectos que caracterizan a todos los pueblos, que afortunadamente no cambian con el paso del tiempo y que, de alguna manera, representan la memoria colectiva, y uno de ellos son las fiestas patronales, con actos y celebraciones que se repiten año tras año, de generación en generación y que muestra a sus visitantes lo mejor de sí e invita a los hijos del pueblo que viven en otras localidades al retorno y el reencuentro con familiares y amigos.

Siempre que iba, y voy, a Aldaia, mi mente se llena de recuerdos, y muchos de esos recuerdos tienen que ver con nuestras Fiestas Patronales. Los recuerdos de la infancia y de la juventud que pase en mi pueblo son innumerables e imborrables y los tengo muy frescos en mi memoria (abuela, padres, amigos, etc.)

Me encanta ver las fotos antiguas de Aldaia que pone Abelard Comes en las redes sociales, pues me recuerdan ese maravilloso pueblo

que yo viví y disfruté durante tantos años.

El día 6 de agosto es el día del Cristo, y ese día está marcado en rojo en mi calendario mental y nunca se me olvida. Recuerdo la ilusión con que se esperaban las fiestas y la pasión que se ponía en sus celebraciones. Para nosotros, los aldaieros, creo que estas fiestas son algo más que unas fiestas: son personas, amigos, reencuentros, actos religiosos y culturales, llenos de fantasía, música, diversión y alegría. Todos estos ingredientes crean en poco tiempo impactos emocionales y expectativas difíciles de expresar.

De las fiestas patronales tengo magníficos recuerdos: la Cabalgata (la infancia feliz), la Processó (con el cirio y mi padre), la Carchofa (que Jesús Abad graba cada año), la Baixà del Crist (con Jaume Ortí), la Cordà (me encantan los cohetes y petardos) y la mascletà (con mi amigo José Manuel).

Espero que este año tengamos unas bonitas fiestas y que todo se desarrolle sin incidentes importantes. El esfuerzo, ilusión y trabajo realizado por nuestro ayuntamiento y los clavarios de Cristo bien que lo merece.

¡Felices fiestas a todos!

Ángel Camp Faulí
Clavari 2023

Tribunal del Comuner

reconocido órgano para la administración de justicia

José Bonet Navarro

Catedrático de Derecho Procesal Universidad de Valencia

El pasado 15 de diciembre de 2021, con la publicación en el BOE de la LO 10/2021, de 14 de diciembre, de modificación del art. 19 de la LOPJ, culminaba un largo y no siempre fácil proceso para lograr el reconocimiento, por unanimidad y hasta por aclamación de todos los grupos políticos, de nuestro Tribunal del Comuner del Rollet de Gràcia como consuetudinario y tradicional y, por tanto, como órgano para la administración de justicia en los términos del art. 125 de la Constitución española.

Se trata de un hito histórico, de esos que pasan a anales de la historia no solo municipal sino también a la del Derecho Procesal. De hecho, a partir de este curso, los estudiantes de derecho de

todas las universidades españolas, estudiarán nuestro Tribunal del Comuner, junto a los otros tres de la misma categoría (Tribunal de las Aguas de Valencia, Consejo de Hombres Buenos de la Huerta de Murcia y Juzgado Privativo de Aguas de Orihuela), en sus correspondientes programas de la asignatura de Introducción al Derecho Procesal, en el tema relativo a los tribunales especiales constitucionales.

Este logro se ha debido, en primer lugar, a méritos propios del propio Tribunal, por ser como es. Y también al trabajo y buen hacer de los comuneros de la Comunidad de Regantes del Rollet de Gràcia, de sus distintas juntas de gobierno, y de las muchas personas que, desde la Comunidad, han trabajado

para que el logro se alcanzara. Entre las mismas es necesario mencionar, por su influencia más directa, al síndico del Rollet de Gràcia, Enrique Andrés; al entonces secretario tanto de la Comunidad como del Tribunal, Paco Guzmán; también a los miembros de la actual Junta y del Tribunal, Carles Andrés, Trinidad Sales, Carmen Comes, Amparo Guasp, Gerardo Martínez, José Mateu, Luis Orón, o Enrique Magraner, también al personal del Tribunal como Màxim Taberner, el atandador, y Ricardo Solaz, el regador, así como Jesús Quereda, procurador de los tribunales que tanto se ha ocupado desinteresadamente en el asesoramiento, gestión y tramitación en cuestiones claves para el tribunal. Todos ellos han trabajado con ahínco, como igualmente lo han hecho otras

instituciones y personas que también han aportado mucho. Imprescindible en ese sentido recordar el apoyo constante del Ayuntamiento de Aldaia, también de la Diputación de Valencia, por supuesto de la Generalitat valenciana (principalmente Conselleria de Participación, transparencia, cooperación y calidad democrática), la Real Acadèmia de Cultura Valenciana o la Facultad de Derecho de la Universidad de Valencia. Y también merecen una mención especial los autores de algunos importantes trabajos sobre este singular Tribunal como Francesc Martínez por su opúsculo sobre el Tribunal, e igualmente Jaime Bonet, Luis A. Cucarella, Mariano García, Ricardo Juan, Reyes Marzal y Alejandro Valiño por sus trabajos sobre el Rollet de Gràcia y su particular sistema de resolución de conflictos. En fin, todos ellos, y probablemente alguno más que quizás omita, de un modo o de otro han contribuido en el gran éxito que supone el reconocimiento del Tribunal del Comuner del Rollet de Gràcia como órgano para la administración de justicia.

1. Antecedentes

El reconocimiento se inició, como antecedente indirecto, con el ejemplo el del Juzgado Privativo de Aguas de Orihuela. Primero el Ayuntamiento de Alicante, la diputación de alicante (en

marzo de 2013) y por último Les Corts (marzo de 2014), solicitan su reconocimiento, apoyado también por algunos trabajos de quien suscribe en la prensa diaria (“Tribunales de Aguas: tesoros jurídicos y culturales”, en diario Información de Alicante, 18 de abril de 2013, y diario Levante EMV, 21 de abril de 2013; y “El Juzgado Privativo de Aguas de Orihuela en el tejado de Madrid”, en diario Información de Alicante, 27 de marzo de 2014).

Siguió con los trabajos iniciales sobre el Tribunal del Comuner, de un grupo de profesores de la Universidad de Valencia sobre las claves jurídicas del Tribunal de las Aguas de Valencia, que permitió visualizar la exacta determinación

del ámbito territorial en el que el Tribunal del Comuner ejerce su “jurisdicción”, y de los trabajos específicos sobre el mismo Tribunal del Comuner (“Aldaia recupera l’històric i tradicional Tribunal del Comuner”, en Aldaia, el nostre poble, núm. 5, octubre 2014, 14-5; “El Tribunal del Comuner (o del Rollet de l’Horta d’Aldaia)”, en Sèquia del Comuner o Rollet de l’Horta d’Aldaia; “El Tribunal del Comuner del Rollet de Gràcia d’Aldaya”, en Las Provincias, 22 de julio de 2018). Trabajos que sirvieron como modelo e inspiración en la iniciativa parlamentaria que impulsó Compromís en el Senado el 4 de septiembre de 2018.

Poco tiempo después, concretamente el 25 de julio de

2018, se realiza en el salón de plenos del Ayuntamiento de Aldaia una jornada titulada “Tribunal del Comuner del Rollet de Gràcia d’Aldaia. Tradició i costum jurídica de l’horta”. En la misma interviene, en su presentación, el decano de la Facultad de Derecho de la Universidad de Valencia, Francisco Javier Palao Gil y el alcalde de Aldaia Guillermo Luján Valero; y en su conclusión, el director general de la Conselleria, Josep Ochoa Monzó. La jornada se organiza mediante dos conferencias de apertura y cierre, así como por dos mesas redondas. La primera conferencia se titula “El Tribunal del Comuner en el contexte del reconeixement dels tribunals de regants del mediterràneu com patrimoni immaterial de l’Humanitat”, impartida por Luis Pablo Martínez Sanmartín. A continuación, la primera mesa redonda sobre “aspectos jurídicos y procesales del Tribunal del Comuner” por Reyes Marzal Raga, Ricardo Juan Sánchez y Luis A. Cucarella Galiana; y la segunda sobre “la comunidad el Rollet de Gràcia y el Tribunal del Comuner”, por Enrique Andrés Bonet, Jesús Quereda Palop, y Carles Andrés i Raga, coordinada por Daniel Sala Giner; y, por último, con la conferencia titulada “El Tribunal del Comuner com Tribunal tradicional i consuetudinari”, impartida por mí mismo.

Los anteriores materiales nutren de contenido y son lo suficientemente taxativos en cuanto a aportar argumentos sobre el merecimiento del carácter tradicional y consuetudinario del Tribunal del Comuner como para poder afirmar que fueron base para motivar el inicio y el fundamento de toda la actividad parlamentaria.

2. Peticiones institucionales y otros apoyos fundamentales

El reconocimiento vino acompañado de trascendentales peticiones institucionales en ese sentido, aunque todas ellas son posteriores al 4 de septiembre de 2018 que es cuando la iniciativa tuvo su primera entrada en el Senado. Aunque no motivaron directamente el inicio de los trámites, fueron sin duda fundamentales para que culminara con éxito.

1.º Declaración del Ayuntamiento de Aldaia y de la Diputación de Valencia. El 30 de octubre de 2018, tanto el Pleno de la Diputación de Valencia, como también el Pleno del Ayuntamiento de Aldaia aprobaron acuerdos equivalentes. En el caso del Ayuntamiento de Aldaia tiene el siguiente tenor literal (el de la Diputación se corresponde prácticamente de forma idéntica, sustituyendo Ajuntament por Diputació):

1.º L’Ajuntament d’Aldaia reconeix els mèrits històrics i el Dret del Tribunal del Rollet de l’Horta d’Aldaia al fet que se li concedisca el caràcter de tribunal consuetudinari.

2.º L’Ajuntament d’Aldaia insta a la Diputació de València, a les Corts Valencianes i al Consell de la Generalitat a dirigir-se al govern de la nació i demanar la presentació d’un projecte de llei de modificació de l’article 19, afegint un nou apartat, de la Llei Orgànica 6/1985, del Poder Judicial “para que en su texto se reconozca el carácter de tribunal consuetudinario y tradicional del Tribunal del Rollet de l’Horta d’Aldaia”. Així mateix, l’Ajuntament d’Aldaia insta a la Diputació de València i al Consell de la Generalitat a dirigir-se al “Gobierno de España” per a què inicií els tràmits necessaris per a la declaració del Tribunal del Rollet de l’Horta d’Aldaia com a patrimoni immaterial de la humanitat.

3.º Igualmente, l’Ajuntament d’Aldaia es dirigirà a les Corts Generals del Regne d’Espanya instant a recolzar la mencionada modificació de la Llei 6/1985. 4. Que d’aquest acord es done trasllat al Govern central, a les Corts Generals, a les Corts Valencianes, així com al Tribunal del Rollet de l’Horta d’Aldaia”. Es de notar que, debido a que

se utilizan los primeros trabajos inicialmente reseñados (como se nota al comparar la iniciativa con los trabajos “Aldaia recupera l’històric i tradicional Tribunal del Comuner”, en Aldaia, el nostre poble, núm. 5, octubre 2014, págs. 14-5; y “El Tribunal del Comuner del Rollet de Gràcia d’Aldaia”, en Las Provincias, 22 de julio de 2018), anteriores a las vigentes ordenanzas, arrastran el error de seguir citando las ordenanzas nunca legalizadas de “23 d’abril de 1960”, en lugar de las ya entonces vigentes de 2017.

2.º Proposición No de Ley en Les Corts. El grupo parlamentario de Ciudadanos (firmado por Toni Cantó, Vicente Fenández y Patricia García), con Registro de Entrada 27 de noviembre de 2019, presentó a la mesa de las Cortes Valencianas la proposición no de ley de tramitación ordinaria para su seguimiento ante la Comisión de Justicia a fin de que el Consell inste al Gobierno de España para que se reconozca el carácter de Tribunal Consuetudinario del Rollet de Gràcia o Rollet de l’Horta d’Aldaia, mediante reforma de la LOPJ (BOCV, X Legislatura, núm.49, de 20 de diciembre de 2019, págs. 6664-6667). Aquí se citan correctamente las actuales ordenanzas (art. 75 en relación con el 71 s a los efectos de determinar sus competencias) y, por si hubiera alguna duda, manifiesta

que sus ordenanzas actuales son de 27 de julio de 2017, de modo que no se trata de una mera copia acrítica, sino que sus fundamentos fueron comprobados y actualizados. Se menciona en la misma a las declaraciones institucionales citadas de la Diputación de Valencia y del Ayuntamiento de Aldaia, de 30 de octubre de 2018, y a la comisión de justicia del senado de 27 de septiembre y al Pleno del Senado de 12 de diciembre ambos de 2018. Dice en su texto que:

- 1 – Se reconozca por el Gobierno de España los méritos históricos y el derecho del Tribunal del Rollet de Gràcia o Tribunal del Rollet de l’Horta d’Aldaia, a que se le “conceda” (sic) el carácter de tribunal consuetudinario.
- 2 – Presente, en un plazo inferior a seis meses, un Proyecto de Ley de modificación del Artículo 19, incluyendo un punto 5º, de la Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial, donde se reconocerá el carácter de tribunal consuetudinario y tradicional al tribunal del Rollet de Gràcia o Tribunal del Rollet de l’Horta d’Aldaia.
- 3 – A que inicie los trámites necesarios para la Declaración al Tribunal del Rollet de Gràcia o Tribunal del Rollet de l’Horta d’Aldaia, como Patrimonio Inmaterial de la Humanidad por la UNESCO.

4 – *Que del grado de cumplimiento de esta resolución se dé cuenta en les Corts en un plazo no superior a 6 meses*”.

Fue aprobada por unanimidad de todos los grupos en la Comisión de Justicia, Gobernación y Administración de Justicia, del 12 de febrero de 2020.

3.º Otros apoyos y peticiones para el reconocimiento. Entre ellos, merece una mención especial la declaración institucional de la Junta de Centro, reunida el 23 de julio de 2020, de la Facultad de Derecho de la Universidad de Valencia.

El presidente de la diputación de Valencia, Toni Gaspar, el 14 de julio de 2021 visitó el Ayuntamiento de Aldaia para firmar su adhesión oficial a la petición de declaración como Bien de Relevancia Local Inmaterial del Tribunal del Comuner de la séquia del Rollet de Gràcia d'Aldaia que el Ayuntamiento presentó a la Generalitat poco después.

El senador Fernando de Rosa asistió como invitado a la Junta General del Comuner del Rollet de Gràcia que se celebró el domingo 1 de marzo de 2020 en el Salón de Plenos del Ayuntamiento de Aldaia, donde se ofreció a la Comunidad “para lo que lo necesitara”, y que se

materializó más tarde para precipitar el reconocimiento del Tribunal del Comuner.

3. Trámites parlamentarios

Tras la primera iniciativa parlamentaria en la XII legislatura presentada por el grupo Mixto a instancia de los senadores Carles Mulet y Jordi Navarrete, que derivó en su inicial aprobación por el senado pero que quedó frustrada a las puertas del Congreso por el adelanto de elecciones . El éxito se produjo en la XIV legislatura, a pesar de que vino plagada de serias dificultades que fueron superadas.

Empezamos con una proposición que se publica el 20 de febrero de 2020 (BOCG, Senado, XIV legislatura, núm. 21, de 20 de febrero de 2020, págs. 9-12), y que se retira a la semana siguiente (BOCG, XIV legislatura, núm. 24, de 27 de febrero de 2020, pág. 7), precisamente porque era copia la anterior y, por tanto, todavía arrastraba contenidos no actualizados a las vigentes ordenanzas de 2017. De hecho, el mismo 20 de febrero de 2020 de publicación, ya se había presentado con registro de entrada núm. 7691 la propuesta actualizada que es publicada por último en el BOCG, Senado, de

20 y 27 de febrero de 2020. Esta proposición precisamente contiene en su Exposición de Motivos las referencias directas al mismo Tribunal del Comuner que por avatares en la tramitación por último no figuraron en el texto definitivo. La tramitación subsiguiente fue efímera pues en 20 de abril de 2020 se publica para general conocimiento que, al no haberse presentado proposiciones de ley alternativas, se considera que está en condiciones de ser incluida en el orden del día de alguna de las siguientes sesiones plenarias, a efectos del trámite de toma en consideración. Pero, a diferencia de lo que ocurre con el Juzgado Privativo de Aguas de Orihuela, no se produjo esta toma en consideración en relación con nuestro Tribunal ni siguió los trámites subsiguientes, sino que quedó en dique seco durante casi dos años en los que solo avanzó la del Juzgado de Orihuela.

Sin embargo, aprobada la proposición para el reconocimiento de este Juzgado por el pleno del Congreso el 14 de octubre de 2021 se produce un importante punto de inflexión porque tres grupos políticos presentan enmiendas de adición para incorporar un punto 6 en el artículo 19 LPOJ por el que se reconozca el carácter de tradicional y consuetudinario al denominado

“Tribunal del Comuner del Rollet de Gràcia de la Huerta de Aldaia”. Esto no se produjo por casualidad, sino que lo desencadenó un mensaje de whatsapp que el día 12 de octubre de 2021 remitió el presidente del Tribunal del Comuner al senador Fernando de Rosa, basado en el inicial ofrecimiento del senador en la Junta General del Rollet el día 1 de marzo de 2020 . Del mismo se produjo una reunión, el viernes 22 de octubre de 2021 en el mercado de Colón de Valencia entre el mismo senador Fernando de Rosa y el presidente del Tribunal del Comuner en la que se alcanza un importante acuerdo (el “pacto del Mercado de Colón”) en el que Fernando de Rosa se comprometía, si lograba consenso con el grupo socialista, a presentar una enmienda de adición a la propuesta de reforma del artículo 19 LOPJ para incluir en el mismo el reconocimiento del Tribunal del Comuner . Y así ocurrió. Y, como consecuencia de este trabajo se se presentaron cuatro enmiendas de adición: una por el grupo popular, otra por el grupo socialista y dos por Compromís con el mismo objetivo de incorporar a nuestro Tribunal en el texto del art. 19 LOPOJ.

A partir de aquí todo va rodado para ambos órganos de justicia. La

Comisión de Justicia del Senado, de fecha 10 de noviembre de 2021, acuerda aceptar como dictamen el texto propuesto por la ponencia designada para su estudio para la modificación de la LOPJ para reconocer ambos tribunales (DOCG, Senado, XIV Legislatura, núm. 284, de 10 de noviembre de 2021, págs. 7-10). En el anexo del informe de la ponencia se incluye en el título la referencia a nuestro Tribunal y el texto propuesto del artículo 19.6 LOPJ (BOCG, Senado, XIV legislatura, núm. 255, de 16 de noviembre de 2021, págs. 29-33). Y El pleno del Senado, en su sesión núm. 40, celebrada el 17 de noviembre de 2021, aprueba por asentimiento las enmiendas de adición para incorporar al Tribunal del Comuner del Rollet de Gràcia en la reforma del artículo 19, punto 6, LOPJ (Diario de Sesiones, Senado, XIV legislatura, núm. 71, de 17 de noviembre de 2021, págs. 148-157). Remitido al Congreso de los Diputados, se introducen las modificaciones estrictamente necesarias en la proposición de ley inicial del Juzgado de Orihuela BOCG, Congreso de los Diputados, XIV Legislatura, núm. 163-6, de 1 de diciembre de 2021, págs. 1-6). Y, por último, la proposición, incluida la adición fruto de las enmiendas, es aprobada por unanimidad en el Congreso de los Diputados, el 2 de diciembre de 2021 (Diario

de Sesiones del Congreso de los Diputados, Pleno y Diputación Permanente, núm. 144, de 2 de diciembre de 2021, págs. 30-36) y publicada en el BOE, núm. 299, de 15 de diciembre de 2021, entró en vigor al día siguiente.

Culmina así un largo y no siempre fácil camino para el reconocimiento de nuestro Tribunal como órgano para la administración de justicia, con consecuencias jurídicas inmediatas en su funcionamiento y condiciones, así como también en lo cultural, con el logro que supuso poco después su Declaración como bien de relevancia local inmaterial, mediante resolución de 15 de febrero de 2022 de la Conselleria de Educación, Cultura y Deporte, y el reconocimiento que todos esperamos por la Unesco como patrimonio inmaterial de la Humanidad. Sin duda alguna, se ha escrito una página imborrable en el libro de oro de nuestro municipio que pasará a los anales de la historia.

Costums i devoció al patró d'Aldaia

José María Chuliá Cabotá

Recordant costums que hi havia a Aldaia.

Antigament, els joves solien reunir-se els diumenges de matí i també de nit. Anaven al carrer de l'Església a passejar-se i quan a un xic li agradava alguna xica es posava al seu costat per a tindre conversació. Solien les xiques anar de dos en dos i després d'estar parlant un poc de temps, les acompanyaves a casa (si et deixaven). Normalment, no se solia anar dos vegades amb la mateixa xica perquè no pensaren que volies ser nóvio.

Se solia anar a les quatre al cine Imperial, al Benlloch o als d'Alaquàs, l'ideal o l'Hercumar, a vore dos pel·lícules, i, quan eixies del cine, a passejar amb les xiques si tenies un poc de sort. També hi havia un grup de xics que anaven al Musical d'Alaquàs a ballar i alguns dies actuava allí el cantant Juan Bau, que va ser on començà a cantar.

Allà per l'any 1961 hi havia uns costums, i eren que de gener a

febrer es reunien un grup d'amics o coneguts i anaven a un grup de xiques a demanar-les si volien ser pasqüeres. Si no et donaven carabassa, s'ajuntaven els xics i les xiques i es feien pasqüeres, que es tractava d'anar al camp a menjar-se la mona i berenar, i després es jugava a pillar i botar a la corda.

La majoria de vegades s'anava caminant al Vedat de Torrent o a ca la Curra, altres vegades s'ajuntaven en algun xalet a menjar-se la paella i fer el mateix: botar, córrer, pillar i a jugar a prendes (amb els ulls tapats i en rogle). Aquells anys ho passàvem molt bé i ens divertíem a muntó. També es posaven alguns a festejar després de relacionar-se en Pasqua. Varen ser uns anys molt bonics i divertits. No hi havia discoteques ni falles en el poble.

El nostre Patró

El Patró d'Aldaia és el Santíssim Crist dels Necessitats i tots els aldaiers li tenim una devoció enorme siguem cristians o no. Això ho veig tots

els anys en la processó del dia 6 d'agost, a la que veus que acudixen tots els aldaiers a participar en ella, visquen o no visquen a Aldaia, perquè siguen o no devots tots li tenen tanta devoció al nostre patró que no la volen perdre. També veus el fervor que li tenim tots al llarg de la processó que per a on passa veus la gent asseguda en cadires esperant que passe el nostre Crist. No és solament en la processó a on li tenim tanta devoció, també acudim a ell quan el necessitem en malalties, en ocasions crítiques o en altres coses, per això li fem promeses de moltes maneres. Qui sembla que no ens mira a la cara sempre ens veu i unes voltes ens ajuda i unes altres no, però els aldaiers sempre acudim a ell.

Sols cal vore com el mirem, amb quina devoció, amb quin carinyo, amb quin fervor, amb quina emoció i amb quina admiració. Per això és el nostre patró el Crist dels Necessitats.

La cofradía del Stmo. Cristo de los Necesitados

Francisco Revert

Vicari episcopal i exrector de la parròquia de l'Anunciació

En la Parroquia de Aldaia vuestro Stial ostentáis, donde prometéis y dais al devoto que allí vaya: sus trabajos remediados ve, y mil gracias atesora.

Aldaia es depositaria de una herencia recibida de sus antepasados, de una devoción al Cristo de los Necesitados. Herencia que ha sido cuidada, ha sabido transmitir y que hace realidad, de forma especial, cada año en las fiestas que se viven con profundidad y autenticidad los primeros días del mes de agosto.

Pero, como todos los acontecimientos que llevamos entre manos, de vez en cuando pueden surgir etapas de mayor o menor intensidad y, como todos sabemos, ha habido años en que ese grupo de Clavarios que organizaba las fiestas al Cristo quedaba vacante y, por eso, tras reflexionar y discernir cómo podríamos solucionar esas situaciones, decidimos crear la "Cofradía del Stmo. Cristo de los Necesitados" con el fin de que los actos religiosos no dejaran de ser preparados y vividos con la intensidad y el fervor que caracteriza esta fiesta, vuestra fiesta.

Personalmente, creo que fue una decisión que, no solo enriquece la fiesta de cada año, sino que también ha contribuido a que la presencia en medio del pueblo del Stmo. Cristo haya sido constante y viva.

Se instauró la Misa al Stmo. Cristo todos los viernes, excepto en Cuaresma, poniendo ante Él las necesidades que experimentamos e invocándole como protector: "socorred al que os implora, Cristo de los Necesitados".

Se decidió acercar la imagen del Stmo. Cristo que, en esos momentos, nos realizaba "les pasaes" a los enfermos y personas mayores que lo solicitaban, para vivir momentos fuertes de presencia y cercanía: "fortalece a los enfermos y que, unidos a Ti en su sufrimiento se ofrezcan al Padre" Preparar el certamen de carteles anunciando las fiestas al Stmo. Cristo, crear ese ambiente de

presencia, contagiarnos todos y ayudarnos a ser "palabra de aliento y grito de esperanza" en nuestra realidad. En definitiva, a dar a conocer en todos los ambientes que Cristo es Buena Noticia. Quiero invitaros a ser constructores junto con la Cofradía, y a dejar siempre sitio a Cristo que trae a nuestro mundo y a Aldaia alegría, esperanza, fraternidad e ilusión de que, con su ayuda y en su escuela, seamos siempre respuesta de cercanía y de amor para todos, especialmente a los necesitados que constantemente llaman a las puertas de nuestra vida con las manos tendidas, necesitadas de nuestra entrega.

Quiero dar gracias a todos aquellos que, de una manera u otra, han ayudado a crear en la Cofradía un ambiente de fraternidad y colaboración para que la herencia recibida se prolongue a lo largo de la historia.

Va succeir **un 4 d'agost**

Emilio Guzmán Millet - Veí d'Aldaia

La canícula està en ple auge, i els suaus oratgets del Mediterrani minoren la sufocant calor que regala este mes acrescut en el reblaniment del negre asfalt. La ciutat es transforma com tots els anys per estes dates i oferix la possibilitat de retornar-nos a la nostra infància.

Les tradicions vénen de la mateixa manera que les aus retornen en les estacions. Recordem que ha conclós o comença un nou cicle de la nostra vida. Les salutacions d'amistat i d'afecte es repetixen quan a sovint trobem vells coneguts i antics amics que tornen, com tots els anys, a la seua terra des de la diàspora.

Difícilment, conseguisc reservar una taula per a celebrar el tradicional sopar en un dels nombrosos terrats estiuencs que s'instal·len per estes dates en la via pública. La meua reduïda família s'acomoda en les cadires i es revist de paciència, puix són dies que hi ha gran demanda en

els restaurants, molt més durant les festes. Per eixe motiu, en els bars i cafeteries aprofiten al màxim l'ocasió per a, mai millor dit, "fer l'agost", acomodant excessivament amuntats als estoics comensals sobre els replets terrats. Segur que la demora en servir-nos el sopar serà, com quasi tots els anys, desmesurada. Ens acomodem en una taula que està situada molt prop del pas de l'immens riu de gent que alegre amb la seua cridòria festiva aquella zona del poble. Estem situats en un lloc privilegiat que permet que les salutacions, felicitacions i bons sentiments de prosperitat es multipliquen. Estic feliç i content junt amb els meus familiars i em satisfà on està ubicada la taula per la seua perspectiva, de manera que em disponc a gojar d'una nit tranquil·la i agradable.

L'amalgama de persones que acudixen a estos esdeveniments és diversa i multicolor. Hui les modes s'han alliberat i cadascú vist i calça al seu aire sense seguir cap tendència, així que l'espectacle

d'esta vetlada promet ser molt interessant i distret. Quan menys te n'adones, les modes i els abillaments varien: en la passarel·la d'este gran circ a on vivim, desfilem sense ser conscients que som els bufons i pallassos, fent les delícies de grans i menuts amb les nostres divertides disfresses, i la veritat és que ho passe en gran. Un home d'uns trenta anys passa al costat de la nostra taula entre el riu de gent caminant de forma pausada, no té pressa, va a espai... Els vianants al seu entorn el miren amb cert despit. Com molts dels mortals, camina sense brúixola, està com perdut, els seus ulls miren lluny. És alt i eixut de rostre, les seues traces denoten patiment, cansament o melancolia.

La seua mirada irradia tristor i incomprensió. El seu altiu cap està poblat de cabellam llarg, flàccid, acaragolat i tenyit de sols. En la seua resseca i assaonada pell du gravats plats de fam de justícia. Camina en silenci, com la nostra moderna societat no pràctica, on tot va corrent, vertiginós, súbit,

sense parar, on no hi ha repòs. El seu pausat caminar pertorba i molesta als vianants, tots accelerats a pesar de ser festiu. En els voltants alguns automòbils molesten amb els seus estrèpits altaveus a tot decibel. El nostre home no produïx cap algarada: simplement mira. En passar pel meu costat es deté un instant, clava en mi la seua penetrant mirada com sajeta sobre les meues retines, sembla dir-me alguna cosa important... em somriu amb dolçor i se'n va. Davant la seua mirada, em quede un poc inquiet i confús. Què m'ha volgut dir amb la seua mirada?

És un de tants desheretats al que li falta de tot, sense llar, família ni identitat. El seu vestit de soledat empobrix i acreix la paupèrrima i descolorida vestimenta. El seu futur denota, a través de la seua eixuta i colpejada faç, que el seu pervindre és negre com gola de llop. Tal volta apareixerà un dia d'estos en algun periòdic, un cos tirat en algun abocador o mort d'inanició en un banc públic. Amb tota seguretat, les portes li seran tancades amb planyívols i falses paraules i impossibles promeses. Està perdut en un món que no escolta, no és el seu; observa que ací cadascú va al seu aire, els éssers que el circumden duen guarnicions en les orelles com els animals de tir, que solament els permet vore una

menuda i pobra noció de la vida: la que a penes capten davant dels seus nassos, pràcticament tots manipulats a través d'emissions subtils per distintes vies: televisió, diaris i altres. Com a guinda els nous deus creats per la tècnica: internet i els telèfons mòbils. Algunes persones, obsessionades davant la remugada d'ofertes de millora del seu cos o rebegudes per les distintes ofertes en el món de l'automòbil i els nombrosos astres de l'esport.

Segons pareix, este home ha nascut en lloc equivocat. Ningú l'escolta.

En realitat, què fa ací? A què ha vingut? Em pregunte.

Té un camí difícil per recórrer. Este món trontolla enforfoguit entre la seua egolatria i mesquinesa. -Quin és el motiu d'esta cridòria? Va preguntant a la gent.

No entén tant de rebombori i soroll. No comprén que tots estan feliços i contents, ballen, canten i somriuen a la vida.

-Per què esta folga? Torna a preguntar. -És la festa del poble! És la tradició. Els veïns, des de fa molts anys, estos dies els festegem amb balls, concerts, fires, actes religiosos

i focs de pirotècnia. Són les respostes que contesten a la seua pregunta.

-La festa per què se celebra? Segueix.

- Ho fem en record del nostre venerat i excels patró, el Crist dels Necessitats. És el nostre sant i amat patró, li ho vàrem demostrar amb el nostre amor, devoció i fe en totes les nostres manifestacions. Ell és l'únic Ésser capaç d'unir a tot el poble com una gran pinya: és el nostre guia i far de llum.

L'home va escoltar respectuosament i en silenci. Embadallà els ulls, abaixà llaugerament el cap i va començar a caminar fent passos lents i cadenciosos. Semblava cansat i desil·lusionat. Les respostes dels veïns a penes varen despertar-li curiositat o interès per compartir amb ells l'alegria d'eixos dies. Es va dirigir cap al carrer Major, deixant darrere d'ell una tènue fluorescència.

Esta lluminositat va accelerar la meua incorporació immediata del seient i molt sorprés vaig observar que en un instant es va esfumar com si la terra se l'haguera engolit. Vaig pensar que esta persona, que no era ningú, seria oblidada prompte, donat que quasi cap dels presents va denotar interès per ell, i que la seua menesterosa estampa

oferia poca curiositat. Simplement, era un de tants éssers els quals la majoria solem rebutjar. Segur que ningú havia retingut en el seu moment aquella faç, la de tants apàtrides de la vida que acudixen habitualment a les ciutats en dates assenyalades del calendari festiu. Tampoc havia molestat a ningú, no va demanar res, ni va reclamar cap dret: era un de tants necessitats que creixen massa en una societat farta, fètida i putrefacta per tant de benestar i excés de coses i artefactes innecessaris.

En la nit del dia 5 d'agost, a les 23 hores, se celebra una de la part de les festes més volguda i esperada pel poble: la Baixà del Crist dels Necessitats. La nit sol ser estrelada perquè la meteorologia així ho imposa, i per això el cel es vist d'esta forma. La venerada figura és duta a muscles dels fidels des de l'església de la Saleta fins a la de l'Anunciació. A penes els separen 800 passos, però el trasllat dura entre tres o quatre hores. En este espai de temps es disparen milers d'eixides de focs d'artifici formant arcs de foc que imiten les ogives gòtiques de les esglésies i catedrals, decorant els carrers en colors extraordinaris i fent vibrar a tots els presents. El fervor és immens, és d'un acte indescriptible, i estes tres o quatre hores, els veïns les vivim emocionats i amb gran dita.

Com tots els anys i complint la tradició, a pesar del fum de la pólvora que resseca les fosses

nasals i de les rotundes estampides dels centenars d'eixides que explodixen a l'uníson, m'acoste expectant al final del carrer Major, prop de l'Església, per a contemplar l'incomparable espectacle.

Igualment, de les eixides portades, subjectades amb tenalles per a seguretat del públic, centenars de bengales, com a llengües de foc i cometes errants, perforen el cel d'agost com pregàries a Déu en nom de tots els veïns del poble. Durant l'acte, els rostres dels presents denoten la seua fe i devoció en esta especial i única nit, confirmant d'esta original forma la seua condició de seguidors d'Aquell que va morir per tots en una creu. No és fàcil per als forans comprendre esta manifestació de fe si no es compartix a través d'una tradició heretada dels nostres majors des de fa molts anys.

Observe al Crist baix un cel propi d'esta nit, replet de parpallejos d'estrelles i estrelots. Entre núvols d'olorosa pólvora, amb el seu aroma particular tan propi dels mediterranis i portada suorament, s'acosta a on em trobe expectant.

La tamborinada dels petards, eixa llum tan comuna als d'estes terres em retorna a l'instant a escenes passades i, en eixe mateix lloc, al costat dels meus majors que varen

partir. Tot açò precipita algunes recòndites llàgrimes que oferisc en forma d'ofrena als meus majors. Els meus fallits més propencs acudixen i s'acomoden en la meua ment: allí em fonc amb ells en un fort i càlid abraç d'amor i de tendrea per tot allò que vaig compartir i varen significar en la meua vida.

En aplegar el pas a la meua altura, dirigisc la mirada als portadors. Tots estan xopats d'amor per la càlida i especial càrrega que suporten entre els seus muscles i braços.

Sempre em sorprén l'afany que, any rere any, posen els floristes del meu poble en la forma de decorarlo. El mateix artesà se supera cada any en esta labor, demostrant amb el seu encabotament el seu bon fer, i sempre ho conseguix sobradament. Per això, els presents a l'acte els felicitem per eixe treball ben realitzat. Com tots els anys, a pesar del meu esforç per evitar les mateixes llàgrimes, mai ho aconseguisc. I a continuació, dirigisc els meus humits ulls per a contemplar l'imatge del Crucificat, i em quede perplex i sorprés.

-No podia ser, allò era impossible! exclame.
Em fregue els ulls perquè allò que estava veient era inaudit i del tot impossible. Els portadors casualment paren un moment per

a descansar i em negue a acceptar que aquella faç té una gran semblança en algú que hi havia vist a penes unes hores abans.

-Però, per Déu! Allò és impossible! L'home clavat en la creu reflectia el mateix rostre del vagabund que la nit anterior va creuar entre la gent

i em va mirar en el terrat del bar dirigint-me la seua mirada!

Des del més recòndit de dins em varen brotar multitud de llàgrimes i vaig comprendre a l'instant que el fill de Déu va passar al meu costat un 4 d'agost, em va mirar, i amb la seua mirada em va recordar el

seu dolor i impotència davant la condició del gènere humà.

Açò va succeir fa alguns anys, en el meu poble, un mes d'agost, encara que mai podré demostrar-ho. Solament Déu i el meu cor ho saben convençuts.

L'adeu de **l'orquestra** **Modena**

Si diguem MODENA ens ve al cap, festes, diversió, amics... i molta bona música. Per a molts l'orquestra més verbenera del panorama. Fan 20 anys als escenaris amb la mateixa força i ganes però hui anuncien el seu adeu...

La veu cantant l'ha portat sempre l'aldaier Vicente Ripoll, un gran professional cantant, líder i creador

de l'Orquesta Modena, que anuncia la fi del projecte recordant experiències inoblidables de 20 anys.

Els que el coneixen parlen d'un grandíssim artista, i millor persona, amant del seu poble, de la bona música, de la seua feina...

Vicente Ripoll, encara que siga una decisió molt meditada... Algú que disfruta tantíssim sobre l'escenari... Com es prepara per a dir "adeu"?

Es prepara veient com van passant els anys, com has gaudit, la gent que te vol molt, però veient que ja tens una edat... i arriba un moment que dius, no tinc vacances, ni un pont, no tinc estiu... i valores un poc tindre qualitat de vida més personal. La verbena és genial, però es fa dur. L'any passat férem 26 o 27 concerts en estiu, quant acabes penses "demà he d'anar a treballar ja..." cadascú al seu lloc de treball... sense desconnectar una miqueta.

Val la pena retirar-se amb la cara ben alta. Ho vam parlar i, ara que fem 20 anys, era el moment.

Estàs immers en una gira molt especial, més reduïda o concentrada per poder acomiadar-se bé del públic. Una gira que passa –com no podia ser d'altra manera– per les Festes d'Aldaia, no?

Sí, volíem despedir-nos en persona, i vam proposar la gira "20 años 20 pueblos", encara que al final són uns poquets més...! Aldaia no podia faltar.

Com esperes eixa nit del 28 de juliol al teu poble?

Uff, estava mirant fotos antigues, que ens han demanat, i he trobat una de l'any 2005, en les paelles, a La Pedrota, i el record és molt bo. Allò era boníssim. Es muntaven unes festes impressionants... i així hem estat fins fa un parell d'anys. Hasta la pandèmia veníem sempre. I Aldaia sempre és especial: entre

tocar en el teu poble és algo molt especial.

Ens destacaries una anècdota?

Sí, jo tinc clavada una imatge de l'any 2011. Tocàvem en la plaça i va ser molt especial, en ma mare, mon pare... i vaig baixar a ballar en tot el món. I la gent feia verbena de la de tota la vida, la de poble, abans de que açò es convertira en estos concerts... Em vaig sentir en el meu poble molt a gust.

Com recordes els teus inicis? Com era el Ripoll de fa 20 anys o més?

Vaig començar en un grup d'amics, que tenien una orquesta, i jo anava de montador. Una nit vam anar a un karaoke i em van dir 'podies provar a cantar'... i em vaig quedar. Després muntarem la MODENA... i fins a hui.

Esperem que açò no siga un 'adeu' del tot, no? Mantindràs el contacte amb el micròfon...?

Deixem l'orquestra, jo com a músic o persona que té la música dins no puc viure sense ella. Segur que tindrè alguns projectes. Es tracta de deixar-me un poc la dinàmica de verbena, però la música... és impossible.

I la docència?

També és altra vocació. Porte 26 anys en el col·le Mariano Serra d'Aldaia, i molt orgullós, encantat amb els companys, els xiquets... I gràcies a eixa faena he pogut compaginar l'orquestra.

Quin és el secret de 20 anys d'èxit a la música?

La connexió real amb el públic, i és de tota la banda. Soc el que està més de cara a la gent però la meua actitud està molt influenciada per la gent que m'acompanya. Som un grup d'amics que s'ho passem molt bé. I tu t'ho passes bé i la get ho nota. En una verbena estàs perquè la gent s'ho passe bé, es divertisca. I crec que eixa és la clau, tindre les coses molt clares.

Quin és el missatge que li diries a tanta gent que durant dos dècades vos ha seguit i ha passat tans bons moments amb tu?

M'agradaria que tingueren un bon record de la MODENA perquè hem anat als pobles i hem fet el millor que hem sabut fer, i és que s'ho passen bé. M'agradaria que pensaren que la verbena no és només la música que es toca, la verbena és una cultura. Si voleu verbena, que es busquen orquestes que toquen verbena, perquè si no es va a perdre.

Vicente Ripoll acaba la seua defensa de la verbena dedicant (amb un gran somriure) el tema Bienvenidos a tota Aldaia, i el Bella Ciao de comiat. I esperant gaudir del 28 de juliol, sobre l'escenari, a la plaça del seu poble. Molt emocionat però igual d'agraït.

Entrevista realitzada per Carolina López (Periodista)

Rutter visita Aldaia en el cor de les Festes Majors

John Rutter Milford és considerat un dels millors compositors i directors de cor del món. És el favorit de la Casa Reial britànica i compta amb una extensa obra pròpia de música sacra. Ara se suma a la celebració del 50 aniversari de l'Orfeó d'Aldaia, amb el projecte anomenat 'De ruta amb Rutter', per a dirigir un gran concert junt amb centenars de coralistes apuntats a treballar sota la batuta del mestre, el 23 de juliol, al TAMA.

Per què decideix vindre a Aldaia un famós i reconegut director i compositor com vosté?

Sempre ha sigut una part important del meu treball viatjar i treballar amb

músics de diferents països. Els compositors treballen de forma aïllada, però és bo eixir i crear música amb artistes reals, professionals i gent amateurs. Adore fer música amb cors, i la majoria dels cors són aficionats. He estat treballant amb grups amateurs tota la meua vida, en molts països i ara sume el nom d'Aldaia al meu curriculum.

Quin és el principal objectiu dels seus projectes internacionals?

La finalitat és la mateixa que amb totes les meues tasques de direcció: animar i permetre que els cors compartisquen el plaer de crear música amb mi.

Quan va nàixer el seu amor per la música coral?

Ja de xiquet, cantava en el cor de la meua escola. I vaig continuar

cantant durant anys al llarg de la meua època d'estudiant.

Com va conèixer vosté l'Orfeó d'Aldaia i quina és la seua opinió sobre el treball realitzat al llarg d'aquests 50 anys?

Vaig conèixer l'Orfeó d'Aldaia perquè es van posar en contacte amb mi en les xarxes socials i em van convidar a vindre i a dirigir-los en la seua festa d'aniversari. Sempre gaudisc de les meues visites a la península Ibèrica i vaig dir que sí immediatament. Sempre és bo celebrar quan un cor dura molt de temps, com 50 anys, especialment després del difícil moment de la pandèmia Covid quan, lamentablement, molts cors es van dissoldre.

No he conegut personalment els èxits d'aquest cor, però he sentit moltes coses bones sobre ell, i sí

que vaig escoltar el seu concert de Nadal per streaming, així que estic ansiós per crear música junts.

Què viurem la setmana del 19 al 23 de juliol de 2023 en el TAMA?

Uns dies agitats, moguts, de molt de treball, amb assajos intensius... però estic segur que també seran dies divertits i de molts riures. En mi, es treballa de valent i com us deia, ho passarem molt bé!

Com es prepara un Curs Coral per a un grup tan gran i persones amants de la música arribades de diferents punts de la nostra geografia?

Per descomptat, els i les participants assajaran amb els

seus propis grups o individualment abans d'unir-se. Tinc una llarga experiència treballant amb grans cors formats per diferents agrupacions, per la qual cosa confie que tots uniran les veus i el treball per al concert i tot eixirà perfecte.

Més de 300 persones s'han sumat al Curs Coral "De Ruta amb Rutter" per a treballar sota la seua batuta i consells, com se sent quan veu que per tot el món hi ha gent disposada a assistir als seus tallers?

He tingut esta experiència moltes vegades en molts països diferents, i sempre la gaudisc. Però el focus està en la música, no en mi! M'agrada sentir que tots i totes

gaudixen i s'han reunit per amor a la música i al cant.

És un moment molt important per al nostre Orfeó, s'ha estat preparant i ambientant tot amb molta estima, passió i respecte, què li agradaria dir-los a les persones que han estat treballant en això i que treballaran amb vosté en unes setmanes?

Que cal seguir gaudint preparant les obres que anem a interpretar. Que no es posen nerviosos, no crec que siga difícil treballar amb mi, encara que tinc unes grans expectatives en esta trobada. Recordeu que sense la música la vida tindria un gran buit, i que cantar ens fa molt més millor persones.

En nom d'Aldaia volem donar-li les gràcies. És un honor tindre'l en el nostre municipi i, molt especialment, en estes festes majors.

Esperem que se'n porte un bon record d'esta experiència i que continuem vibrant amb les composicions de John Rutter per molt de temps.

Ho espere immensament.

*Entrevista realitzada per Carolina López (Periodista)
Traducció a càrrec de Maria Espeleta (Filòloga anglesa)*

La explosión de una fábrica de dinamita en Aldaia en 1884

José Ramón Sanchis Alfonso
Cronista Oficial de Aldaia

La instalación de la fábrica de dinamita en 1884

Hasta hace unos cincuenta años, era frecuente oír entre los mayores, al hablar de los campos del Secano y de las partidas del término municipal de Aldaia, referirse entre otras a la del “Polvorí”. Estaba situada a kilómetro y medio de Aldaia, y a unos 300 metros de la vía férrea, en las cercanías de donde actualmente se encuentra el Centro Comercial Bonaire, y su nombre se debía a la existencia en aquel lugar de una fábrica de explosivos.

Vamos a intentar reconstruir como y cuando se instaló esta fábrica de dinamita y la catástrofe que en ella tuvo lugar, debida a una explosión el año 1886, cuando Aldaia fue

cabecera de los periódicos de toda España, al producirse la muerte de 11 personas, que se encontraban trabajando en la misma.

Todo se inició el 12 de setiembre de 1884 cuando acudió al Ayuntamiento de Aldaia Juan Francisco Masson Vanaulx, de nación francés y vecino en aquel entonces de la población de Figueras (Cataluña), para solicitar la oportuna licencia “para construir un edificio fábrica del explosivo denominado Nitro-Polvorina en término secano de este distrito, partida del Pesebret, a distancia del casco de esta localidad como de dos o tres kilómetros”.

Para ello acompañó a la instancia copia de una patente de invención, de la cual exhibió su original, concedida por el Ministerio de

Fomento, dada en Madrid el 29 de abril de 1884, que decía: “Por cuanto don Francisco Masson y Vanaulx, residente en Figueras, ha hecho presente en veintinueve de diciembre de 1883 que a fin de asegurar el derecho a la explotación exclusiva de un procedimiento para la fabricación de un nuevo explosivo denominado Nitro Polvorina, desea obtener patente de invención con arreglo a la Ley de 30 de julio de 1878, y ha cumplido con lo que se previene en la misma ley; por tanto S.M. se ha dignado conceder a don Juan Francisco Masson y Vanaulx derecho a la explotación exclusiva de la mencionada industria, en la forma descrita en la Memoria unida a esta patente, como parte integrante de la misma, y en conformidad en un todo con el ejemplar que obra en el

Conservatorio de Artes, por el término de veinte años, contados desde hoy hasta igual fecha del año mil novecientos cuatro, en que cumplirá. Este derecho se considerará concedido para la península, islas adyacentes y provincias de Ultramar. Para hacer en estas provincias efectivo el derecho que concede esta patente, con arreglo al Real Decreto de 14 de mayo de 1880, los interesados deberán presentar un testimonio legalizado de la misma en el Ministerio de Ultramar. También podrán si lo prefieren presentar directamente el referido testimonio, por si o por medio de representante a los gobernadores generales de las provincias ultramarinas, en cuyo territorio quisieran ejercer [sic] su industria”.

El Ayuntamiento de Aldaia admitió la instancia y documentos que la acompañaban y acordó abrir juicio contradictorio, para ello lo anunció con pregones en la localidad y por medio del Boletín Oficial de la Provincia, de fecha 23 de setiembre 1884, para conocimiento general. Al no haberse presentado reclamación alguna el 18 de octubre de 1884 concedió la oportuna licencia para edificar la fábrica.

Levantado de inmediato el edificio y establecida la Industria siguió esta su actividad hasta que el 25 de mayo de 1886 ocurrió una fuerte

explosión, volando por los aires uno de los departamentos y resistiendo los demás, causando la muerte al propietario de la patente el señor Masson y diez personas más de ambos sexos, trabajadores de la fábrica.

La explosión de la fábrica de dinamita en 1886

El día 25 de mayo de 1886, a las 11 horas y 25 minutos se produjo la explosión. Cuando su gerente Juan Francisco Masson se preparaba para comer, y estaba lavándose. Según contó la prensa en aquel momento estaba en la fábrica el ingeniero belga, amigo del director el señor Boutellier, que visitaba aquel día al señor Masson, para ser asesorado en el montaje de una instalación semejante en Huelva. Resultó ileso y salió huyendo sin detenerse hasta la localidad de Aldaia, donde fue recibido de mala manera por los vecinos.

La fábrica pertenecía a la Sociedad Nacional de Materias Explosivas, bajo la razón social de J. Roquer y Compañía, de la que eran propietarios los señores Juan Francisco Masson, José Roquer, Antonio Navarro y Eliseo Mir, y tenía sus oficinas en la ciudad de Valencia en la calle Buenavista, núm. 37.

En la fábrica trabajaban el señor Masson, como director, y el número de sus operarios, en su mayoría de Aldaia y Alaquàs, variaba entre los 50 y los 60. El señor Charles Gand, era contraamaestre de la fábrica, se encontraba en los almacenes, cuando se le vino encima parte del techo y cayó sin sentido. La semana anterior al siniestro, debido a las diferencias existentes entre la dirección y los trabajadores, que pedían un aumento de un real por jornal, se declararon en huelga y se dieron de baja a un buen número de operarios, y el día de la explosión sólo trabajaban en ella 35 personas (11 hombres y 24 mujeres). La mayoría de los obreros había suspendido la faena, por ser medio día.

La fábrica tenía una planta alargada y ocupaba una superficie de unos 600 metros cuadrados. Constaba de tres cuerpos de un piso. Uno de los pabellones que subsistió estaba ocupado por el almacén de primeras materias, el molino de carbón mineral, el taller para la elaboración de los cartuchos de dinamita y el depósito de éstos, que contenía 200 o 300 cajas de unos 25 kg. cada una, con unos 50.000 cartuchos de dinamita.

A unos 8 metros del primer edificio estaba el segundo, destinado a gallinero, cuadra para animales y depósito de pistones. Una parte

aún estaba en construcción, y contenía las pasteras, donde amasaban las sustancias explosivas. A la derecha e inmediata a éstas estaba la última dependencia con 18 calderas para la elaboración de la nitroglicerina, y junto a ellas dos grandes cubas, como depósito de agua para enfriar el explosivo.

En el último cobertizo de esta ala existía una noria y un gran aparato mecánico para moler las sales. En la cabeza del edificio estaba el taller de carpintería y otras dependencias, todas desaparecidas con la explosión.

La fábrica elaboraba unos 1.000 kg. diarios de cartuchos de dinamita, que eran utilizados en las obras del Paso de las Cabrillas para la apertura del ferrocarril de Cuenca, y en el de Villena a Alcoi, remitiendo también importantes cantidades a Andalucía y Cataluña y otros puntos de la península.

Las primeras noticias del accidente las proporcionó el jefe de la estación del ferrocarril de Aldaia, que envió un telegrama al señor Jaumandreu, director gerente de la Sociedad del ferrocarril Valencia-Cuenca. Y éste a su vez al señor Torres, gobernador civil de la provincia, quien ya había recibido otro telegrama del jefe del puesto de la Guardia Civil de Quart de Poblet.

Se fletó por la sociedad de ferrocarriles un tren especial para desplazarse las autoridades desde Valencia al lugar del suceso, que salió a las tres y media de la tarde. Acompañaron al gobernador su secretario el señor Ballesteros, el comandante jefe de la Comandancia de la Guardia Civil de Valencia el señor Requena, el ingeniero de la empresa del ferrocarril señor Cortina, y el señor Escobedo. También en otro tren, el de las 5 de la tarde, se desplazaron a Aldaia el alcalde accidental de Valencia señor Sapiña, el concejal señor Soriano, y el secretario del Banco Regional señor Liern. Todas las autoridades se retiraron a la capital sobre las 22 horas en otro tren especial. El ferrocarril después de sobrepasar un km. la estación de Aldaia se detuvo, y desde allí se desplazaron a pie las autoridades unos 500 metros hasta la fábrica. Igualmente, el capitán general ordenó que se desplazase a dicho lugar un piquete de caballería, a las ordenes de un sargento.

A la llegada de las autoridades la fábrica estaba aún humeante, y medio derruida, entre campos de vides, algarrobos y olivos, que aparecían quemados en parte por los ácidos y dañados por la explosión. Las viñas de los campos inmediatos sufrieron daños de consideración, en especial las más cercanas a la noria, completamente arrasadas en más de 50 metros.

Observaron un tronco de algarrobo segado, un olivo ardiendo, y en su cercanía una charca de ácido de las garrafas rotas. Por miedo nadie se atrevía a acercarse. La tierra aparecía cubierta de una capa blanquecina, por las sales utilizadas en la elaboración de los explosivos. Se distinguían entre otros artefactos, maderos, planchas de zinc, sacos, cajas, restos de maquinaria, unas 100 garrafas de vidrio unas con ácido nítrico y otras con ácido sulfúrico, y eran visibles esparcidos por doquier cadáveres carbonizados y mutilados, así como partes de estos.

La causa probable de la explosión, según algunos testigos, fue que después de introducir la nitroglicerina recién elaborada en las calderas, al sacarla prematuramente aun mantendría excesivo calor, el cual provocó la deflagración de unos 480 kg. de nitroglicerina. Otras pensaban que, al refrescar la nitroglicerina, colocada en las calderas, al dejar caer sobre ella el agua fría por un grifo, este chorro con violencia por percusión produjo la catástrofe.

El centro de la explosión estaba junto a la noria que surtía de agua del pozo a la fábrica. Una mujer que estaba lavando en la balsa y un hombre que cuidaba la caballería encontraron la muerte, mientras que el caballo que rodaba el malacate quedó en pie y sólo con ligeras quemaduras en la piel.

La explosión se oyó en todos los pueblos de los alrededores, por ello de inmediato se desplazaron al lugar miembros de la Guardia Civil de las localidades de Quart, Xirivella, Mislata. Al producirse la explosión los trabajadores que quedaron con vida, presos del miedo, salieron corriendo por los campos.

Para instruir diligencias desde el Juzgado de Torrent, acudieron su juez el señor Barber, el fiscal señor Belmont el escribano señor Cubells, el procurador señor Beltrán, el abogado señor Chust, y los médicos señores Miquel y

Reig, que no pudieron prestar ningún servicio, pues el único herido que encontraron falleció de inmediato, tras su traslado, cuando llegaba a las inmediaciones de Aldaia.

El gobernador dictó una serie de órdenes para la extinción del fuego y para la recogida de los cadáveres y de los numerosos miembros humanos que mutilados aparecían esparcidos dentro y fuera de la fábrica, incluso alguno fue encontrado a más de 300 metros, que fueron colocados en un carro para darles sepultura en el Cementerio de Aldaia.

En un primer momento los identificados fueron ocho cuerpos, entre ellos dos mujeres embarazadas, aunque pensaban que podían haber quedado enterrados entre los restos del edificio y junto a la noria otros cuatro o cinco operarios más; incluso se hablaba de hasta 14 muertos.

Al lugar del suceso acudieron de inmediato los alcaldes de Aldaia y Quart, y buen número de vecinos y familiares de las víctimas y también de otros pueblos inmediatos, que curiosos contemplaban el triste espectáculo. La guardia civil quedó al cargo de la vigilancia de la fábrica, para impedir que nadie se acercase

Curiosamente se buscaba por todos los alrededores la cartera con documentos y valores de consideración del gerente señor Masson, que no fue localizada.

Las víctimas de la explosión

Encontraron la muerte en este siniestro, en aquel fatídico 25 de mayo de 1886, 11 personas, que quedaron registradas en los libros de defunciones de la Parroquia de Aldaia “de resultas de una explosión de la fábrica de nitro polvorina, sita en el término de este lugar”. Veamos su identidad tal como constan en este archivo: Rafael Taverner Prima, casado, de 53 años, natural de Aldaia, consorte de Águeda Navarro Planells, natural de Gestalgar, ambos vecinos de Aldaia, hijo de Francisco Taverner,

natural de Aldaia, y de Rosa Prima de Benimaclet. El entonces cura Pascual Miquel, indicaba “mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de ésta; transcurridas que fueren veinticuatro horas, a los restos” del cuerpo.

Valeriano Coll Mateu, soltero, de 18 años, natural y vecino de Aldaia, hijo de Vicente Coll, natural de Alacuás, y Carmela Mateu de Aldaia. Se indica en su partida de defunción “mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de ésta; pasadas veinticuatro horas, al cadáver”.

Josefa Guzmán Sorlí, de 37 años, consorte de Pascual Vilanova Folgado, hija de Dionisio Guzmán y María Sorlí, todos naturales de Aldaia. El cura indicaba “mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de ésta; pasadas veinticuatro horas, los restos del cuerpo”.

Trinitaria Folgado Mateu, de 63 años, natural y vecina de Aldaia, viuda de Francisco Bartual, natural de Torrent, e hija de Francisco Folgado y Margarita Mateu, naturales de Aldaia. Indicaba el cura Pascual Miquel “mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de ésta; pasadas veinticuatro horas, el cadáver”. Balbino Martí Solaz, de 34 años, consorte de Trinidad Solaz, naturales de Calles y vecinos de Aldaia, hijo legítimo de Manuel Martí y Estebana Solaz, naturales de Calles. Se indica en su partida y “mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de ésta; pasadas veinticuatro horas, el cadáver”. Pascual Sanchis Pallardó, soltero, de 15 años, natural y vecino de Aldaia, hijo de Pedro Sanchis y Victoria Pallardó, naturales de Aldaia. Añadía el cura y “mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de ésta; pasadas veinticuatro horas, los restos” del cuerpo.

María Folgado Ferrandis, soltera, de 16 años, hija de José Folgado y Ramona Ferrandis, todos

naturales y vecinos de ésta. El cura Pascual Miquel indicaba “mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de ésta; pasadas veinticuatro horas, a los restos del cuerpo”.

Francisca Martínez Folgado, soltera, de 19 años, hija de Ramón Martínez y Francisca Folgado, todos naturales y vecinos de Aldaia. Se añadía en su partida y “mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de ésta; pasadas veinticuatro horas, el cadáver desmembrado”.

María Soriano Martínez, casada, de 34 años, consorte de Vicente Ferrer Más, vecinos de Alaquàs, hija de Luis Soriano y María Martínez, todos naturales de Alaquàs. Se indicaba igualmente “mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de ésta; pasadas veinticuatro horas, a los restos del cuerpo”.

Francisca Martínez Folgado, soltera, de 19 años, hija de Ramón Martínez y Francisca Folgado, todos naturales y vecinos de Aldaia. Se añadía en su partida y “mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de ésta; pasadas veinticuatro horas, el cadáver desmembrado”.

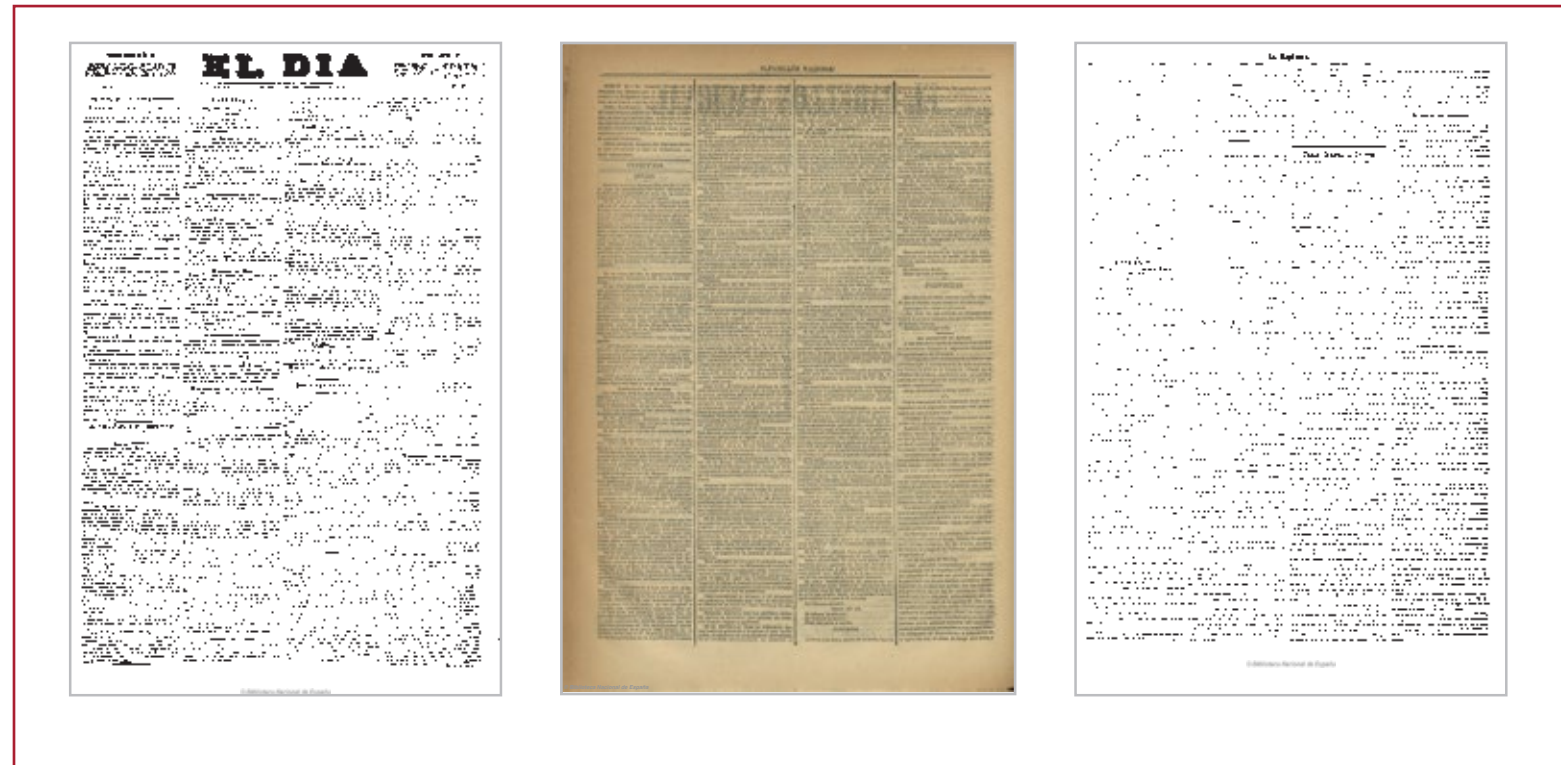
María Soriano Martínez, casada, de 34 años, consorte de Vicente Ferrer Más, vecinos de Alaquàs, hija de Luis Soriano y María Martínez, todos naturales de Alaquàs. Se indicaba

igualmente “mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de ésta; pasadas veinticuatro horas, a los restos del cuerpo”.

Juan Francisco Masson Vanalux [sic], casado, de 48 años, su partida de defunción transcrita de manera íntegra dice: “Como Cura de la Iglesia Parroquial de Aldaya, diócesis de Valencia, día veintiséis de mayo del año mil ochocientos ochenta y seis, mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de ésta; al cadáver desmembrado de don Juan Francisco Masson Vanalux, natural de Flain departamento de Meurthe Francia, hijo legítimo de Juan Francisco, natural de Cerveli en Lorena y de Catalina Vanaulux de Flain. El finado fue consorte de doña Catalina Deshagé, natural de Donai en el norte de Francia, y ambos vecinos de Valencia.

Falleció el día próximo anterior de una explosión en la fábrica de dinamita, sita en este término, a la edad de cuarenta y ocho años. Hizo testamento, testigos Tomás Guzmán y Cayetano Pamblanco de ésta. De que certifico. Pascual Miquel, cura [firmado y rubricado]”.

Ángel Gilberga Muria, casado, de 40 años, vecino de Aldaia, natural de Caudiel (Castellón de la Plana), consorte de Casilda Pastor Lera; hijo legítimo de Joaquín Gilberga y Joaquina Muria. El cura indicó “mandé dar sepultura eclesiástica

en el cementerio de ésta, pasadas veinticuatro horas, a los restos del cuerpo”.

La continuidad de la fábrica de dinamita en 1886

Después del siniestro, el 2 de julio de 1886 se inició un nuevo expediente ante el Gobierno Civil de la Provincia de Valencia, para continuar la explotación de la Fábrica de Explosión en el término de Aldaia, que había quedado reducida a escombros. La nueva sociedad la formaban los mismos socios, si exceptuamos la salida del señor Masson, y la incorporación del señor Llopis. Eran éstos José Roquer, Antonio Llopis, Antonio Navarro y Eliseo Mir, vecinos de Valencia los tres primeros y el último de Barcelona, y manifestaban: *“Que tienen acordado reunirse en Sociedad Comanditaria bajo la razón social de J. Roquer y Compañía, para continuar la explotación de la Fábrica de Explosión situada en el término de Aldaya, y que fue reducida a escombros en mayo último, de cuyo resultado falleció don Juan Francisco Masson, director autorizado legalmente para la instalación de la misma; por lo que suplican dichos interesados se les conceda autorización para dirigir y explotar en su día la Industria de Explosión previa reinstalación de la expresada fábrica”.*

Los miembros de esta sociedad en este escrito del 2 de julio al dirigirse a Gobierno Civil le aclaraban que como técnico nombrarían un perito químico y otros dependientes para la elaboración de los explosivos: *“Por un desgraciado accidente esta fábrica fue reducida a escombros el día veinte y cinco de mayo último de cuyas resultas falleció don Juan Francisco Masson director autorizado legalmente por V.E. para la instalación de la misma fábrica y explotación de la referida industria, y deseando los que suscriben que la Sociedad J. Roquer y Compañía sea la que directamente reinstale los edificios, dirija los trabajos así administrativos como económicos e industriales, y que estos últimos se practiquen bajo la inspección de un profesor químico”.* A la vez que le suplicaban que concediera a la Sociedad J. Roquer y Compañía la autorización necesaria para dirigir y explotar la Industria de Explosivos en la repetida fábrica situada en el término municipal de Aldaia.

La nueva sociedad igualmente se dirigía al alcalde de Aldaia para abrir de nuevo la fábrica siniestrada. Al surgirle dudas, el 2º teniente José Camp, en funciones de alcalde, el 22 de julio de 1886, mediante un escrito realizó la oportuna consulta a Gobierno Civil. En éste le preguntaba que *“si careciendo los recurrentes del requisito de patente de invención concedido por S.M., es de la competencia*

de esta Corporación el conceder la autorización solicitada, o de la Superioridad de V.S. por la especialidad del caso y atribuciones gubernativas superiores en toda la provincia de su digno mando, teniendo en cuenta lo omisa que está la legislación del ramo”. El 17 de agosto de 1886 el gobernador civil de la provincia remitía dictamen al Ayuntamiento de Aldaia: *“Vista la comunicación que dirigió Usted a mi autoridad en 22 julio pasado, en consulta si podía o no autorizar la reinstalación de la Fábrica de Explosivos solicitada por don José Roquer y otros por la duda que sujirió a Usted la circunstancia de que el difunto don Juan Francisco Masson director de la fábrica de la misma, he acordado prevenir a que la autorización a la sociedad J. Roquer y Compañía para la reedificación de dicha fábrica está en las atribuciones de ese ayuntamiento el concederla, siempre que lleven todas las prescripciones legales dictadas para la instalación de esta clase de establecimientos; debiendo hacerla presente, que los derechos que puedan tener los herederos de Masson con respecto a este asunto, pueden hacerlos valer en su caso ante los tribunales ordinarios, por no pertenecer a la Administración esta clase de litigios”.* En vista de ello, después del oportuno permiso del Ayuntamiento de Aldaia, la fábrica tras su reconstrucción continuó su actividad.

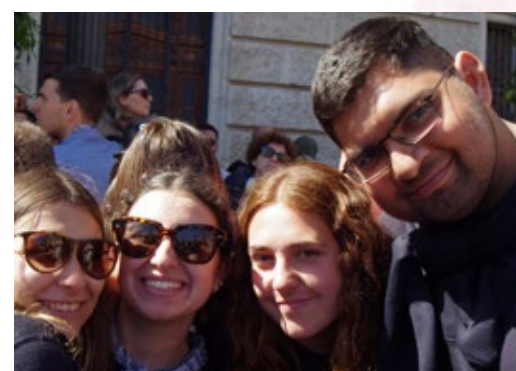
Un any en imatges

Un any en imatges

Un any en imatges

Programa d'actes

DIVENDRES, 30 DE JUNY

19.00 h. Al carrer Major a l'altura del mural commemoratiu dels 100 anys de la celebració de la Baixà el dia 5 d'agost (carrer Major), tindrà lloc l'acte de la **declaració de La Baixà com a Festa d'Interés Turístic Provincial.**

DISSABTE, 1 DE JULIOL

20.00 h. FESTA DEL BARREJAT. Al carrer Església. Organitzat per les comparses ambaixadores Tuaregs i Contrabandistes de la Tonyina i la Federació de Moros i Cristians Palmiters.

DES DEL 6 DE JULIOL

20.30 h. EXPOSICIÓ A LA SALA LLOTEGETA DEL MUPA. Inauguració de l'exposició **"Art i Singularitat", Palmitos històrics de la col·lecció Burriel".**

21.00 h. EXPOSICIÓ L'ESPAI D'ART PLAÇA MAJOR al Centre Gent Jove. Inauguració de l'exposició monogràfica **"Orfeó d'Aldaia, 50 anys al cor".**

DIVENDRES, 7 DE JULIOL

23.00 h. Ambaixades mora i cristiana. Pl. Constitució, carrer Major, 20.

MOROS I CRISTIANS

2023 ALDAIA

Dissabte 15 de Juliol
22:00h

08
JULIOL

DISSABTE, 8 DE JULIOL

20.00 h. Sopar i festa popular al carrer Lluís Portabella. Organitzat per la Federació de Moros i Cristians Palmiters d'Aldaia. A continuació actuació musical. *Col·labora l'Ajuntament d'Aldaia.*

20.30 h. El grup de ball de la Ronda d'Aldaia, acompanyat pels Tabaleters i Dolçainers faran la **DANSÀ popular** amb la participació d'altres grups de danses dels pobles de la comarca. Començarà al carrer de l'Església i finalitzarà a la plaça de la Constitució.

09
JULIOL

DIUMENGE, 9 DE JULIOL

19.00 h. Entraeta Infantil, organitzada per la Federació de Moros i Cristians Els Palmiters d'Aldaia. Començarà al carrer Església (Jardinets) i finalitzarà al carrer Major, 20.

14
JULIOL

DIVENDRES, 14 DE JULIOL

20.30 h. Actuació de la Colla Brians al Temple de Música de la plaça d'Europa.

23.00 h. Nit de càbiles.

15
JULIOL

DISSABTE, 15 DE JULIOL

22.00 h. Gran desfilada de Moros i Cristians, organitzada per la Federació de Moros i Cristians els Palmiters d'Aldaia. Començarà al carrer Hernán Cortés i continuarà per carrer Església, plaça Constitució i avinguda Blasco Ibáñez.

17
JULIOL

DILLUNS, 17 DE JULIOL

19.30 h. Triduum al Santíssim Crist dels Necessitats a l'església de l'Anunciació.

18
JULIOL

DIMARTS, 18 DE JULIOL

19.30 h. Triduum al Santíssim Crist dels Necessitats a l'església de l'Anunciació.

19
JULIOL

DIMECRES, 19 DE JULIOL

19.30 h. Triduum al Santíssim Crist dels Necessitats a l'església de l'Anunciació.

21.00 h. Pujà del Santíssim Crist a la parròquia de La Saleta.

DIJOUS, 20 DE JULIOL

19.00 h. APOKETANIT al CEIP Martínez Torres.

Una vetlada amb una àmplia oferta d'activitats a l'aire lliure per a gaudir de l'oci d'una manera saludable.

Activitat gratuïta dirigida a jòvens de 12 a 30 anys.

DIVENDRES, 21 DE JULIOL

19:00 h. II ALDAIA RÀDIO FEST, festa al carrer!

L'emissora municipal d'Aldaia prepara la segona edició de l'Aldaia Ràdio Fest, festa al carrer! Programa especial per a celebrar la ràdio, amb els seus col·laboradors i col·laboradores, on decidirem el premi al "Programa de l'any" de la graella d'Aldaia Ràdio 89.4, entre més d'una vintena d'opcions.

D'esta manera tindrem, en viu, a la plaça de la Constitució:

- Premi popular "Programa de l'any" (amb finalistes triats a les xarxes socials).
- Música en directe.
- Tallers infantils (amb trenetes i pinta-cares).
- Orxata i fartons per a tots els assistents.
- Detalls i sorpreses per al públic participant.

Suma't a la festa d'Aldaia Ràdio: Sempre al teu ritme!

22.30 h. DESFILADA DE BANDES DE MÚSICA des de la Casa de la Música fins al carrer Pablo Iglesias.

23.00 h. FESTIVAL DE BANDES DE MÚSICA, organitzat per la Banda Simfònica d'Aldaia, al carrer Pablo Iglesias amb la participació de la Banda de cornetes i tambors del Santíssim Crist dels Necessitats.

DISSABTE, 22 DE JULIOL

X^a Edició **10K SENSE LÍMITS ALDAIA**

18.00 h. Carreres infantils.

20.00 h. Carrera Absoluta.

Inscripcions a www.cronorunner.com fins al 19 de juliol (o fins esgotar 1.200 inscripcions).

22:30 h. DESFILADA DE BANDES DE MÚSICA

23:00 h. LIII edició **FESTIVAL DE BANDES DE MÚSICA**. Organitzat per la Banda Unió Musical d'Aldaia. Carrer Pablo Iglesias.

NITS A LA LÚDICA Kids

ESPORTS en moviment!

IMPROVISACIÓ · PEQUE-DISCO

MONÒLEGS · MÀGIA

04 JULIOL
PEQUE-DISCO

20.00 h Obertura de portes
Pintacares

11 JULIOL
3.2.1 IMPRO

21.00 h Inici de l'espectacle

18 JULIOL
MONÒLEG
(JESÚS MANZANO)

25 JULIOL
MÀGIC-LÚDICA
(RAÚL QUINTANA)

Venda d'entrades anticipades

DIUMENGE, 23 DE JULIOL
20.30h. TAMA. "De ruta amb Rutter"

Concert dirigit pel compositor i director britànic John Rutter

'De ruta amb Rutter' és un Curs coral realitzat des de l'1 de juliol, amb la participació de l'Orfeó Universitari de València, la Coral Echo Vocis de Sueca i l'Orfeó d'Aldaia, al que s'han sumat coralistes de tota la Comunitat Valenciana.

Serà un plaer rebre al nostre poble a este director i compositor, celebrant així els nostres 50 anys d'existència i oferir al poble d'Aldaia una mostra de les seues obres corals.

No vos ho podeu perdre!

DILLUNS, 24 DE JULIOL
 19.30 h. **Triduum al Santíssim Crist dels Necessitats** a l'església de la Saleta i el Salvador.

20.30 h. Presentació dels opuscles de la col·lecció patrimonial La Llotgeta:

- Núm. 11 Bambolines i figurants. El teatre a Aldaia (autor: Xema Palanca).
- Núm. 12 Aldaia cuina. Tradició culinària i identitat (autores: Pilar Villanueva i Pilar Rodríguez).

Actuació de la companyia **Atempo circ** amb l'espectacle de dansa en suspensió capil·lar "128 kgs".

DIMARTS, 25 DE JULIOL
 19.30 h. **Triduum al Santíssim Crist dels Necessitats** a l'església de la Saleta i el Salvador.

DIMECRES, 26 DE JULIOL

19.30 h. Triduum al Santíssim Crist dels Necessitats a l'església de la Saleta i el Salvador.

DIJOUS, 27 DE JULIOL

22:30 h. PASSAREL·LA DE MODA ACODA FASHION NIGHT a la plaça de la Constitució organitzada per ACODA.

DIVENDRES, 28 DE JULIOL

Inauguració de la Fira de d'atraccions al Cinturó Verd fins al 6 d'agost.

20.00 h. Entrà de la murta. Pel carrer Major fins la Llotgeta.

21:30 h. FESTA D'ASSOCIACIONS amb els col·lectius del municipi. **Sopar d'entrepà i ball amb l'orquestra MODENA** a la plaça Constitució, gira "20 anys 20 pobles", acomiadament dels escenaris. Es posarà la beguda i la picadeta per a tots els participants.

DISSABTE, 29 DE JULIOL DIA DEL CLAVARI

09.00 h. Missa del Clavari a l'església de l'Anunciació
20.00 h. Musical Infantil "Toy Story", a la plaça de les Corts Valencianes.

20.00 h. REMEMBER IS TO LIVE, al carrer Sants de la Pedra. Amb la participació de Vicente Buitron, Jose Coll, Kike Jaén, Vicente Belenguer, Rubén Esteve, Mónica X, Eternal Dj's Juan Barreña. *Organitza Ajuntament d'Aldaia.*

22.00 h. Actuació de la Ronda d'Aldaia, al Templet.

23.00 h. Espectacle musical "Cómo hemos cambiado", a la plaça de les Corts Valencianes.

DIUMENGE, 30 DE JULIOL

11.00 h. JOCS D'AIGUA, a la plaça de les Corts Valencianes. *Organitza Ajuntament d'Aldaia.*

12.00 h. Missa Clavariesses de l'Assumpció.

14.00 h. Mascletà a la plaça Europa organitzada pels Clavaris del Crist i les Clavariesses de l'Assumpció.

21.00 h. Processó.

DILLUNS, 31 DE JULIOL

Nit de Farolets

21:30 h. Desfilada de «farolets», precedida per la Colla de Dolçainers i Tabaleters d'Aldaia. Recorregut: Plaça Constitució, carrers Major, Sant Francesc, Adolfo Sáez i Església fins a la plaça de la Constitució, on es coneixeran els fanalets guanyadors i es farà l'entrega de premis. A continuació espectacle "Un mundo de juguetes".

NORMES CONCURS DELS «FAROLETS» INSCRIPCIÓ PRÈVIA EN L'AJUNTAMENT

Tots els xiquets i xiquetes que vulguen participar en la desfilada hauran d'inscriure's en el correu farolets@ajuntamentaldiaia.org (nom i cognoms) des del dia 14 al 27 de juliol, i el dia 31 de juliol abans de passar pel jurat per a fer la valoració es donarà un número per a cada fanalet, que haurà de portar el dia de la desfilada i que haurà d'estar a la vista. És el que servirà perquè el jurat pugui valorar i atorgar els premis. Hora d'inici de valoració del jurat 20 hores a la plaça. Hora de recollida de números a les 19 hores a la plaça. (forma d'inscripcions per determinar)

22.00 h. Cinema d'estiu, a la plaça de les Corts Valencianes.

DIMARTS, 1 D'AGOST

19.00 h. Tardeo Jove: la plaça Corts Valencianes, activitats, festa Skate, rocòdrom i taller de reciclatge de prenes de roba, concursos i DJ's en directe!

23.00 h. Discomòbil "Falkata on Tour" amb l'actuació de la Dj Brenda Serna, techno i energia! Al Cinturó Verd.

23.00 h. Nit d'albaes. Organitza Clavaris del Crist.

NORMES I BASES PER A PARTICIPAR EN LA CAVALCADA

Totes les persones que vullguen participar en la cavalcada:

1. Hauran d'anar disfressades, amb carrossa, a peu o amb camió d'un eix i amb la cabina descoberta i sense elements de càrrega o grua. La temàtica de la disfressa caldrà que la comuniquen en el moment de l'inscripció.
2. Hauran d'inscriure's via correu electrònic cavalcada2023@ajuntamentaldaiia.org i omplir una fitxa que estarà a la web de l'ajuntament i caldrà adjuntar a la fitxa una fotocòpia del DNI, d'aquella persona que representarà al grup inscrit.
3. Les dates per a inscriure's seran del 4 al dia 29 de juliol.
4. Durant tot el recorregut de la cavalcada s'haurà de tindre un comportament d'acord amb les normes bàsiques de convivència, de respecte al públic assistent, evitar en tot moment causar danys tant físics com materials. No es podrà consumir begudes alcohòliques en tot el recorregut, ni tirar cap tipus de líquid ni als participants de la cavalcada ni als espectadors.
5. Cada vehicle serà numerat en el moment de l'eixida de la cavalcada. Este número servirà per a la seua identificació per si ocorreguera alguna anomalia. Si en algun vehicle es detecten begudes alcohòliques no se'ls permetrà l'eixida.
6. Els vehicles hauran d'acudir mitja hora abans de l'inici de la cavalcada al punt d'eixida (col·legi Platero y yo) i desfilaran per l'ordre indicat.
7. Es podran tirar articles de grandària mitjana (pilotes de plàstic, xiulets...etc)

02
AGOST

DIMECRES, 2 D'AGOST

19:30 h. CAVALCADA INFANTIL. Obrirà la cavalcada la Colla de Dolçainers i Tabaleters. Recorregut: antic col·legi Mariano Benlliure, carrer Major, Sant Francesc, Adolfo Sáez, Església i plaça de la Constitució.

22.00 h. CINTURÓ JOVE FEST

22.00 h. Cinema d'estiu, a la plaça Europa.

23.00 h. Espectacle "Lo que fui es lo que soy", amb Fran Valenzuela, tribut a Alejandro Sanz. Plaça Corts Valencianes.

03
AGOST

DIJOUS, 3 D'AGOST

21.00 h. SOPAR DE LES PERSONES MAJORS a la plaça de la Constitució.

22.00 h. CINTURÓ JOVE FEST.

22.00 h. Cinema d'estiu, a la plaça de les Corts Valencianes.

00.00 h. Cordà Infantil, a la plaça Europa.

04
AGOST

DIVENDRES, 4 D'AGOST

12.00 h. Sessió ordinària pública del Tribunal del Comuner del Rollet de Gràcia d'Aldaia a la plaça de la Constitució. Bé de Rellevància Local.

19.00 h. Misa a Sant Isidre Llaurador a la parròquia de l'Anunciació.

20.00 h. OFRENA DE FLORS i aliments AL CRIST DELS NECESSITATS.

21.00 h. Sopar del Corretraca.

21.00 h. CINTURÓ JOVE FEST, al Cinturó Verd.

22.00 h. Cinema d'estiu a la plaça de les Corts Valencianes.

Cinturó Jove Fest 2023

2, 3 i 4 d'AGOST

Mala Rodríguez
Varry Brava
Auxili

Benito Kamelas
Jazzwoman
O'Funk'illo
Ley DJ

Mueveloreina
Lisasinson
Indian

CINTURÓ VERD D'ALDAIA
Entrada gratuïta

NORMATIVA PER ALS ACTES AMB ÚS DE PÓLVORA

> NORMATIVA EUROPEA
Directiva 2007/CE, 23 de maig del Parlament Europeu i del Consell sobre la posada en el mercat d'articles pirotècnics.

> NORMATIVA ESTATAL
Reial Decret 563/2012 de 7 de maig pel qual s'aprova el Reglament d'Articles Pirotècnics i Cartutxeria. Modificat pel Reial Decret 1335/2012 de 21 de setembre.

> ITC18
Regula l'ús d'Artificis Pirotècnics, exceptuats els de l'àmbit de la directiva Europea i sense marcat CE, en manifestacions festives religioses, culturals i tradicionals, com ara, la "cordà" la "passejà", el "correfoc" i la "desperta" i les seues modalitats equivalents, per Grups Reconeixuts per Experts (RGCRE) (ús col·lectiu organitzat no individual).

> NORMATIVA AUTONÒMICA
Decret 19/2011, de 4 de març, del Consell, pel que es reconeix el caràcter religiós, cultural o tradicional de les manifestacions festives celebrades en la Comunitat Valenciana en les que s'utilitzen artificis de pirotècnia.

Ordre Conjunta 1/2012 de 18 de gener, per la qual es regula la Formació dels Consumidors Reconeixuts Experts (CRE).

DIVENDRES, 4 D'AGOST

00.00 h. Inici del **CORRETRACA** amb llançament de fonts de color que eixirà des de la plaça de la Constitució i seguirà el recorregut següent: carrers Major, Sant Francesc, Adolfo Sáez, Església, Sant Lluís i Teodor Llorente, i que finalitzarà en la plaça d'Europa. Organitzat per l'Associació Corretraca d'Aldaia.

Normes per a poder participar.

- Podrà participar, només corrent, qualsevol persona entre 8 i 65 anys.
  - Es aconsellable dur roba de cotó i calçat adequat, per a córrer.
- La traca anirà penjada a una altura suficient per a poder córrer per baix.
- Sempre haureu d'anar per davant d'ella, intentant no xocar amb els altres corredors.
Si heu de parar-vos, feu-ho arribant-vos a un costat, mai al centre del carrer.

- L'itinerari tindrà dues parades, en les quals es dispararan castelletes de focs d'artifici que, a part de donar color a la nit aldaiera, serviran per a poder recuperar l'alè.

Les parades seran:

- > Al carrer Sant Francesc, encreuament amb el carrer Sant Vicent.
- > Al carrer de l'Església, a l'altura de l'encreuament del carrer Sant Lluís.

En arribar el Corretraca a la plaça d'Europa començarà l'espectacle pirotècnic, previ a la tradicional **CORDÀ**. El recinte de la cordà és tancat. Organitzat per l'Associació Corretraca d'Aldaia. *Col·labora Ajuntament d'Aldaia.*

DISSABTE, 5 D'AGOST

11.00 h. Passacarrer de la **UMA**.

12.00 h. **MISSA MAJOR**, dia dels gloriosos patrons, els màrtirs Abdó i Senén a la parròquia de l'Anunciació. Cantada per l'Orfeó d'Aldaia.

18.00 h. **CAVALCADA** amb el recorregut següent: Col·legi Platero y yo, avinguda Blasco Ibáñez i carrers Coladors, Pablo Iglesias, Sant Miquel, Sant Joan de Ribera, Major, Antonio Machado, plaça Mare de Déu de la Victòria, carrers Adolfo Sáez i Església fins a la Plaça de la Constitució.

Per a participar en la cavalcada, s'hauran de complir les normes que estan publicades al final del llibre de festes.

23.00 h. **TRADICIONAL «BAIXÀ» DEL CRIST DELS NECESSITATS.** Festa d'Interés Turístic Provincial, des de la parròquia de la Saleta fins a la parròquia de l'Anunciació. En finalitzar, es cantaran els gojos en l'església de l'Anunciació. (Inscripcions a l'oficina de la Policia Local del 3 al 21 de juliol).

En acabar, **ESPECTACLE Musical "The Time"**, acrobàcies, actuacions musicals, varietat i diversitat de contingut. Gran impacte visual, a la plaça Constitució. *Organitza Ajuntament d'Aldaia.*

AGENDA ESPORTIVA FESTES 2023

Torneig d'empreses. 3, 5 i 7 de juliol.
19.00 h. *Poliesportiu Jaume Ortí.*

Torneig d'escacs. 8 de juliol.
10.00 h. *Nova pista coberta de patinatge de les Encreullades.*

Torneig de pàdel. Del 10 al 15 de juliol.
Pistes del Poliesportiu Jaume Ortí.

Torneig de frontó. Del 11 al 15 de juliol.
19.00 h. *Pistes del Poliesportiu Jaume Ortí.*

Bàsquet 3 vs 3. 15 de juliol.
09.00 h. *Pavelló del Poliesportiu Jaume Ortí.*

Carrera Ciclista d'Escoles. 16 de juliol.
10.00 h. *Cinturó Verd.*

Torneig de frontó femení. 17, 19 i 21 de juliol.
19.30 h. *Pistes del Poliesportiu Jaume Ortí.*

Volta a Peu 10k. 22 de juliol. 20.00 h.
Infantils 18.30 h. *Plaça Constitució.*

Partit de veterans. 28 de juliol.
20.00 h. *Poliesportiu Jaume Ortí.*

Torneig Aldatenis. 28 de juliol.
17.00 h. *Poliesportiu Jaume Ortí.*

Torneig d'halterofília. 29 de juliol.
10.00 h. *Encreullades.*

Torneig CF Aldaia UD. 4 d'agost.
20.00 h. *Poliesportiu Jaume Ortí.*

DIUMENGE, 6 D'AGOST

DIA DEL SANTÍSSIM CRIST DELS NECESSITATS, PATRÓ PRINCIPAL D'ALDAIA

09:00 h. Missa de la Confraria en la parròquia de l'Anunciació.

12:00 h. SOLEMNITAT DEL SANTÍSSIM CRIST DELS NECESSITATS, patró principal d'Aldaia. "Solemne missa pontifical concelebrada en honor al Crist dels Necessitats a la parròquia de l'Anunciació. Cantada per l'Orfeó d'Aldaia.

14:30 h. Mascletà al Cinturó Verd. *Organitza Ajuntament Aldaia.*

21:00 h SOLEMNE PROCESSÓ GENERAL AMB LA VENERADA IMATGE DEL SANTÍSSIM CRIST DELS NECESSITATS. Amb gegants i capgrossos, cirialots i banderoles, dansetes i personatges bíblics. Recorrerà els carrers: Església, les Eres, Reis Catòlics, Coladors, Pablo Iglesias, plaça de la Constitució, Major, Sant Francesc, Adolfo Sáez i Església. En finalitzar la processó es cantarà la tradicional **CARXOFA**, que comptarà amb la col·laboració de l'Orfeó d'Aldaia i la Unió Musical d'Aldaia. A l'entrada de la imatge del Crist dels Necessitats a la parròquia de l'Anunciació es cantaran els gojos.

DILLUNS, 7 D'AGOST

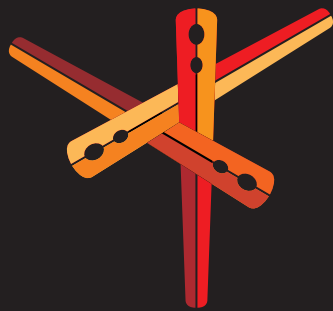
20:00 h. MISSA en sufragi de totes les persones difuntes en la parròquia de l'Anunciació.

L'Ajuntament juntament amb els Clavaris del Crist 2023 agraïm la participació de totes les persones i col·lectius que amb la seua col·laboració fan possible les festes d'Aldaia.

Bones Festes

LA BAIXA

DEL CRIST DELS NECESSITATS D'ALDAIA
FESTA D'INTERÉS TURÍSTIC PROVINCIAL